

ב"ה טוב טעם ודעת למדני כ"י במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות**, **אתנח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקפ** – בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונת רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרשא** – **דרוש בפסוק** שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – **דרוש בפסוק** ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – **דרוש מהפסוק** רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

כמנהג הספרדים דרגת עוצר קיסר אתנח . סלוק (=סוף-פסוק) דרגת עוצר מלך סגולתא . זקף-קטן , זקף-גדול , שלשלת , טרשא	כמנהג האשכנזים דרגת עוצר קיסר אתנחתא . סלוק (=סוף-פסוק) דרגת העוצר מלך סגול , זקף-קטן , זקף-גדול , שלשלת , טפחא
--	--

1.1 שמות בשלה

שמות בשלח טז,ה – ה:

[ד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקֹטוּ דְבַר-יְוָם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיְהוָה בַּתּוֹרָתוֹ אִם-לֹא:
[ה] וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשֵּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וַהֲרֵה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר - סלוק) **וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשֵּׁשִׁי** - פשטא מונח זקף-קטן **וְהַכִּינוּ** - טפחא **אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ** - מונח אתנח תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר - סלוק) פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אֶלְפִינוּ** - על **לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיְהוָה בַּתּוֹרָתוֹ** - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במין) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר - אתנח) **וַהֲרֵה מִשְׁנֵה** - מונח זקף-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:**

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר - אתנח) מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אֶלְפִינוּ** - על **וְהַכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ כַפִּירוֹשׁ שִׁפְתֵי ה'** (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. **טט** - יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א עד יום ה. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א - ה בשבוע, הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, ככל על הליקוט היומי.

שמות בשלח טז,ה:

וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשֵּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ וַהֲרֵה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

ספר חידושי הר"ם (תחת פרשת בשלח) עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה...וכן אמר הליל ברוך השם יום יום שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת **ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה**... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, **בבלי יומא ע"א**,...שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה...עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום...נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'. **יום ו יום** - מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד - פרנסה, דומה לו בק"ש ה' פסק אחד, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שכאן הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואות אל"ף באחד. מרכא פסק סלוק, חמישה מופעים בתורה בסילוק ועוד אחדים באתנח

שמות בשלח טז,ח:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְב בְּשָׁר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ שְׁמַע ה' אֶת-תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלַיְנִים עָלַי וְנַחֲנוּ מִה לֹא-עֲלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם פִּי עַל-ה':

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה - מונח רביע, לפחות ארבע לימודים בכתוב: שני שיעורים באכילת לחם, אחד לנטילת ידים, אחד לברכת המזון, המלצה לקביעת זמן סעודה, דרך ארץ לאכול בשר בערב, דרך ארץ שלא לאכול בשר לשובע, ברכת המזון מצוות עשה שלא הזמן גרמא ולכן גם נשים חייבות בה.

שמות בשלח טז,ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְב בְּשָׁר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ, תבנית הטעמים היא של כעין פרט

קדמאה, כעין כלל ופרט בתראה המפרט את הפרט קדמאה. **בְּתַת ה'** - מונח תלישא-קטנה, זהו פרט קדמאה הבא ללמד כעין שני תפקידי תלישא לענין שיעור אכילת לחם שיש ליטול ידיים עם ובלי ברכה ושיעור אכילת לחם להתחייב בברכת המזון הכתובים בפרט בתראה. קביעת זמן סעודה.

ספר הלכות גדולות סימן א - הלכות ברכות פרק שלישי עמוד מ

(ברכות כ ב) ברכת המזון פשיטא דמצוות עשה שלא הזמן גרמא היא, ס"ד"א הואיל וכתוב (שמות טז, ח) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבע תהי כמצוות עשה שהזמן גרמא, קמ"ל.

בבלי יומא ע"ב, .. מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה. והאמר אב"י: האי מאן דאית ליה סעודתא - לא לאכליה אלא ביממא ! - כעין יממא קא אמרינן. אמר רב אחא בר יעקב: בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה.

כמו כן המלצה לשיעור אכילת בשר כפי' **רש"י בְּשָׁר לֶאֱכֹל**. ולא לשובע. למדה תורה דרך ארץ שאין אוכלים בשר לשובע. וגו'. ענין של שיעורים לברכת המזון. **ילקוט שמעוני תורה פרשת עקב רמז תתנא** אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה, ברכת המזון בכל לשון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת בכל לשון שהוא מברך:

... לכתחילה ברכת המזון על אכילה לשובע ובני ישראל מקפידים על עצמם עד ביצה ועד כזית.

סיכום ע"פ **משנה ברורה סימן קנח ז"י** מדאורייתא אוכל פחות מביצה אינו נטמא ולא מטמא ידיים לכן גם על הנטילה לא גזרו. אבל כיון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצת התשערו**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – ה'קש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה: **פר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שברכת המזון מברכין על כזית לכן לא חילקו רבנן וקבעו שגם נוטלים על כזית וממילא זה כולל כביצה. על אכילת פחות מכזית הט"ז הב"ח הגר"א ועוד פסקו שאין צריך נטילה, ודעת אחרונים אחרים שיטול ולא יברך וע"כ נכון להחמיר. לכו"ע על כזית צריך נטילה. ומעט פת למתק חריפות שתי"י י"א שא"צ ליטול אף אם יש בו כביצה וי"א שיטול וכן מחמת הספק שיטול ללא ברכה, בפחות מכזית א"צ ליטול.

שמות בשלח טז, יג: וַיְהִי בְעֶרְבַּי וַתַּעַל הַשָּׁלֹחַ וַחֲכַס אֶת-הַמַּחֲנֶה וּבִבְקַר הַיְתָה שִׁכְבַּת הַשָּׁלֹחַ סָבִיב לַמַּחֲנֶה:
ובבקר - רביע, בבלי ברכות כז, א דורש מ- **שמות בשלח טז, כא: וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר אִישׁ כַּפֵּי אֶבְלֹו וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וַנִּמְס:**
 ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. ... הנלמד מהקרא וחס השמש ונמס, איזו היא שעה שהשמש חם והצל צונן? הוי אומר בארבע שעות (מעלות השחר או הנץ). ו דומה לו **שמות בשלח טז, יז: וּבִבְקַר וַיִּרְאֵתֶם אֶת-כְּבוֹד ה'**

שמות בשלח טז, יב: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
דְּבַר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעֲרַבִּים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:
הקדמה על הקרא (**שמות בשלח טז, יב**) **לִמְעַן יֵרָאוּ אֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֵאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאֵי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:**
 מפורש כי בני ישראל אכלו מצות שלוש יום, מבצק שהוציאו ממצרים או ממצות שהוציאו ממצרים, וטעמו בהן טעם המן וכאשר המצות פסקו, נתנו דעתם שמא פסק מהם המזון המופלא שקיימם שלוש יום מפני שלא הודו לה' עליו. לכן התלוננו תלונה אחת על שלא היה להם כלי להודות לה'. מהתעוררות דלתתא זאת ה' העניק להם ברכת המזון וזה קרה בט"ו אייר ערב ירידת המן בט"ז אייר, ט"ו אייר הוא היום שבבילוי שלפניו הוא פסח שני. וכאשר המן ירד וטעמו ממנו (**שמות בשלח טז, יט**) **וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** - קדמא ואולא במלה אחת, ענין של שוויון, אמרו שכבר טעמו טעם שוה למן במצות מצרים.

תורה שלמה (פ) בזהר ח"ג רעד: רמז לברכת המזון במן עצמו, שנא' ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם. (וראה מ"ש במילואים ובהשמטות). וכן הוא ברבינו בחיי כאן: ובבקר וגו'
ש"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן כט ודבר זה שמשוה תיקן להם ברכת הזן בשעה שירד המן לישראל מסמיך ליה **הרבינו בחיי עה"ת בפ' בשלח (טז, יב) עה"פ: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעֲרַבִּים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:**
 . וז"ל: **ובבקר תשבעו-לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם** שתברכו את שמי על המזון כענין שכתוב (**דברים ח**) **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך**. ומכאן אמרו רז"ל (**ברכות פ"ז ד' מ"ח ב**) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, ומזה אמרו ברכת המזון דאורייתא, אבל ברכת המוציא דרבנן מק"ו ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב עאכ"ו עכ"ל רבינו בחיי. ונסיים בלשונו של הרמב"ם בסיוכום סדר ברכת המזון וז"ל: סדר ברכת המזון כך היא. ראשונה ברכת הזן, שנייה ברכת הארץ. שלישית בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב. ברכה ראשונה משה רבינו תקנה, שנייה תקנה יהושע, שלישית תיקן דוד ושלמה בנו, רביעית חכמי משנה תקנוה (**רמב"ם פרק ב' מה' ברכות הלכה א**).
שְׁמַעְתִּי – רביע, בתפקיד של ארבע, **אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – זרקא מונה סגול – הקב"ה בחסדו מנתב את – התלונות לכתוב בלשון יחיד **תלונת** להיות ברכה – היא ברכת המזון בת ארבע ברכות, אשר ע"י טעם **וַיִּדְעֹתֶם** – זקף-גדול, נלמד כי שלוש מהן נקראות מדאורייתא ובתוכן החלוקה ברכת הזן תקנה משה והיא מהתורה, ושתי ברכות הארץ תקנה יהושע וברכת בונה ירושלים שתקנו דוד ושלמה הן דברי נביאים. הברכה הרביעית – הטוב והמטיב חכמי המשנה תקנוה אפשר על בסיס רמז זה של **שְׁמַעְתִּי** – רביע, בתפקיד של ארבע.

ועוד ע"פ מקורות שונים:
התורה"מ – כי רצון ה' היה לכלכלם רק במן שהיה מזון רוחני ומועיל להשגה וללמוד התורה ולא בבשר שהוא מזון גשמי וה' רצה שיחיו חיי פרישות ואוכלם יהיה לשובע נפשם הרוחנית... ורק משה כששמע תלונתם ... **הוסיף שיתן להם גם בשר וה' מקים דבר עבדו והבטיח עתה לתת להם גם בשר שהוסיף משה מדעתו.**
אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – זרקא מונה סגול, מוסיף על תלונה אחת (כי כתוב בלשון יחיד) מענינה ונענה להם בתוספת מן ובתוספת שליו.
סוף מכלתא פרי' בשלח פס' יב שאלת לחם לפי שאי אפשר לבשר ודם בלא לחם ונתתיו לכם חזרתם שאלתם בשר ממלא מעים הרי אני ונתנו לכם מפני מה אני נתנו לכם שלא תאמרו אין ספוק בידו לתנו לנו אלא הריני נתנה לכם ולבסוף אפרע מכם, **וַיִּדְעֹתֶם** - כי אני ה' אלקיכם דיין אני להפרע מכם.
וַיִּדְעֹתֶם – זקף-גדול, שלוש ידיעות – חובה לזונם בלחם, היענות ה' לתאותם לבשר כדי שלא יתחלל שם ה', דין להפרע על שניסו את ה'.
תורה שלמה (סוף פ) בכת"י מדרש החפץ: בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' **הממציא יש מאין**, כך המצאתי לכם לחם ובשר חוץ ממה שבטבע. **וַיִּדְעֹתֶם** – זקף-גדול, שתיים יש מאין, אחד מהטבע, שגם הוא יש מאין אבל מההרגל נראה כטבע.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"כ) כי במצוותך האמתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מנת רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית; (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיועיל) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיו לנושא אחר בהלכה:

1.2 שמות בשלח יג,יז (התשע"ב)

שמות בשלח יג,יז: וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם

וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה:

וַיְהִי - רביעי – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בְּשַׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם** כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.

טט - **אור החיים** - מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא**.

(א) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.

(ב) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופף את ישראל לשוב

למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לא חוזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש **בעל-הטורים** - את-העם (גיי' 517 עם הכולל) - גם ערב רב (גיי' 517 בדיוק)

(ג) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.

(ד) **וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר** על שעשה כביכול לווייה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך רחוק

כִּי אָמַר אֱלֹהִים - כִּי - מונח לגרמיה, **אָמַר אֱלֹהִים** - מונח רביעי,

מכילתא (א) אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והן בטלים מן התורה אלא

אקיפם במדבר (ארבעים שנה) שיהיו אוכלים מן ושותים מי הבאר והתורה נבללת בגופן

וע"פ **התורה והמצוה** על **המכילתא** - (א) לא נשלם זמן הקץ של ארבע מאות שנה, (ב) לא נשלם זמן ודור רביעי יבואו הנה, (ג) לא

נשלם עוון האמורי, (ד) לא נשלם התיקון כיון ששמעו הכנענים שבני ישראל יצאו ממצרים עמדות וקלקלו ארצם (כדי שבני ישראל לא יזכו באוצרותיהם כשיגיעו אליה. לכן על הכנענים לתקן בארץ כנען).

שמות בשלח יד,ד: וַחֲזַקְתִּי אֶת-לֵב-פְּרַעֲהַ וַרְדַּף אַחֲרֵיהֶם וְאִפְקְדָה בְּפְרַעֲהַ וּבְכָל-חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵין הו' וַיַּעֲשׂוּ-כֵן:

רש"י וַיַּעֲשׂוּ-כֵן :- להגיד שבחן של ישראל, ששמעו לקול משה ולא אמרו: היאך נתקרב אל רודפינו (כפי' **ראב"ע וַיַּעֲשׂוּ-כֵן** - לומר ששבו אחורנית). **אנו צריכין לברוח!** אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם (ראה מכיל' שם).

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן - (אתנח) **סלוק וללא טפחא** משמעו כפי' **רש"י** אין לנו אלא דברי בן עמרם ללא טפחא היינו ללא שום שנוי וכולל חזרה לאחור והתקרבות אל הרודפים.

שמות בשלח יד,ו: ז: [ו] וַיֹּאסֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ:

[ז] וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹזֶר וְכָל רַכְבּ מִצְרַיִם וְשָׁלַשׁם עַל-כַּלּוֹ:

ויקח שש-מאות רכב בחזר - רביעי מרכא פשטא זקף-קטן

• טט - אפשר ש- **ויקח** -רביעי הוא כ-**פרש"י** לקרא **ז,ז** וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ משכם ב-(ארבעה) דברים: (א) לקינו (ב) ונטלו ממוננו (ג) ושלחנום (ד) בואו עמי ... דרך שאר מלכים ליטול ביזה בראש ... אני אשווה עמכם בחלק וגו'

• טט - **שש-מאות** - מרכא, מאריך - מרחיב את משמעות התיאור **רַכְבּ בְּחֹזֶר** כשם שהרכב היה מובחר כך בכל רכב היה שר צבא מובחר כפי' **רש"י** ל- **ושלשם על-כלל**. שרי צבאות, כתרגומו. טט - ת"א וגברין ממנן על כלהון.

ויקח שש-מאות רכב בחזר - סופי תבות ח'ש'ת'ב'ר' ע"פ **זהר שמות בשלח**, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות רכב אחד כנגד אלף מישראל, ובאו לשחת את ישראל ונשברו ומאו אין לאף שר מאומות העולם שליטה על ישראל.

שמות בשלח יד,ח: וַיַּחֲזֵק הו' אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ מִלֶּדְ מִצְרַיִם וַיִּרְדַּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְהַ:

מצרים וירדף - גי' 380 + 300 = 680 = פת"ר = פשק"ר הפרש מתקע"ו = 576 - 680 = 104 = ק"ד

בשילוב בין האותיות של הגי' של המלים **מצרים וירדף** ושל הפרש בין גימטרית המלים וגימטרית המלים "זקף-קטן זקף-גדול" מתקבלות המלים **פק"ד שק"ר** להטעות את פרעה.

מצרים וירדף - ע"פ [ארמון על מכוננו (מהד"ב), ארמוני מ"ח (אוצר החכמה)] גימטריאת **מצרים** (380) מייצגת מידת יסוד (ויסוד מייצג את שש המידות הג'ת"נה"י וזה הנקרא זעיר אנפין), גימטריאת **וירדף** (300) מייצגת מלכות תתאה, ע"פ [אמרי נועם] ו-**יעבץ**

גימטריאת המלים זק"ף-קטן"ן זק"ף-גדול"ל עולה יסו"ד מלכו"ת, אפשר שג' המלים **מצרים וירדף** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה של הניצוץ הקדוש של צנורות השפע המעבירים השפע מהעלם אל הגלוי והמביאים לכפרה ברחמי"ם (300), מ' פעמים אה"ה אהו"ה (38 = 17 + 21) עולה צד גבורות הדעת אל שם אלהי"ם במלוי אלף למד הי יוד ממ.

104 - סגיאל - שר של גיהנם. אפשר שמרמז שלא רק עוזא (שם השר של מצרים ע"פ [אוצר המדרשים (אייזנשטיין ע' 148)]) או שמו מצרים ע"פ [שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא,ה], אלא כמו שמוכא ב-**זהר שמות בשלח** על (שמ' בשלח יד,ז) **ויקח שש-מאות**

רכב בחזר, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות. וזה מלמד על ההתנגדות הגדולה ליציאת בני ישראל ועמם השכינה הקדושה לגלוי השפע האלקי ולגאולת העולם.

מצד אחר 104 עולה טיפ"ה העולה ד' פעמים שם הוי"ה. י"ב צירופי שם הוי"ה (כמו בצירופי ראש חדש) הם סוד ג' טיפין, שכל טיפ"ה הוא בגי' ד' פעמים הוי"ה (סה"כ י"ב צירופי שם הוי"ה). ג' טיפין אלו תקנו ג' האבות הקדושים בסוד דאיתא ב-**ותיקוני זהר סט ק"ב** ... אברהם תיקן טיפ"ה קדמאה, לכן נקרא (ברי' ד' ז,ה) **אביהמון** העולה טיפ"ה.

שמות בשלח יד,י:

וּפְרַעֲהַ הַקָּרוֹב יִשְׂאֹף בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וְהָנַח מִצְרַיִם וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-ה':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחפץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט; לא ממש; **טפחא** = טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זרקא-קטן** – 2; **זרקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנת רביע** – לפחות 4; ... **זרקא-קטן** ... **זרקא-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; **אזלא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

רש"י (י) ויפצעה הקריב - היה לו לכתוב 'קריב', ומהו הקריב? הקריב עצמו, ונתאמן לקדם לפנייהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל, ו). **נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה מכיל' בשלח ויהי ב). דבר אחר: **והנה מצריכם** **נסע אחריהם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תנחומא (בשלח יג)**. **ויצעקו** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); ביצחק: "לשוח בשדה" (בר' כד, סג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא). **והנה מצריכם נסע אחריהם** – מרכא מונח לגרמיה מונח רביע, קריאה עם פסק: אפשר כי **והנה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מצריכם** - מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **והנה מצריכם נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד

שמות בשלח יד, יג: ויאמר משה אל-העם אל-תיראו
התנצבו וראו את-ישעיהו ה' אשר-יעשה לכם היום **פי אשר ראייתם את-מצרים היום** **לא תספו לראותם עוד עד-עולם:**
אל-העם אל-תיראו – זרקא סגול, בתפקיד של תוספת מהענין על הענין **אל-העם אל-תיראו**.
 א' אמר להם משה היום שרת עליכם רוח הקדש, שאין יציבה בכל מקום אלא רוח הקדש שנאמר **ראיתי את ה' נצב על המזבח (עמוס א, ט)** ועוד דוגמאות.

ב' ... התפלל משה באותה שעה והראה להם המקום תורמיות תורמיות כתות של מלאכי השרת עומדין לפנייהם כענין שנאמר ... **מלמט ב' ז' ויהפגל אלישע ויאמר ה' פקח-נא את-עיני ויראה ויפקח ה' את-עיני הנער וירא והנה ה'הר מלא סוסים ורכב אש סביבת אלישע:** וגו' המכילתא מביאה ראייה ל- **ויאמר משה אל-העם אל-תיראו** מגלוי נעלם רוחני בימי אלישע. **התנצבו וראו** הדומה ל- **ויפקח ה' את-עיני הנער וירא**. טט – לענ"ד, ע"פ הדוגמא של המכילתא הזרקא מביאה כאן להסרת מגבלה, גלוי נעלם. **התנצבו** - רביע, ע"פ מכילתא, תרגום יוב"ע, תרגום ירושלמי אמר משה רבנו לארבע הכתות בעם (שרצו ליפול לים, לשוב למצרים, לעשות מלחמה, לצוות כנגדן) להפסיק ממעשיהם ולראות את ישועת ה' ראה הסבר דומה **במדבר בלק כב, לא ויגל ה' את-עיני בלעם**

שמות בשלח יד, יד: ה' ילתם לכם ואתם תחרשון: פ
ואתם תחרשון – טפחא, סלוק. משה רבנו מורה לעם **ואתם** – טפחא (א) בתפקיד פותח טפח להתאפיין מ- **תחרשון** – סלוק, מגביל את הצעקה להיות תפילה חרישית שבלב, ענין תפלה או בקשה מרומז בס"ת **ואתם תחרשון – נ"ם**, כגון בפיוט הושענות **מחזור ויטרי סימן תד** למען אברהם שלם בכל מעשים. המנוסה בעשרה ניסים. כשר מלאכים נם יוקח נא מעט מים. **ואתם** – טפחא (ב) בתפקיד התפשטות האפיון אלפניו ללמד על הכתוב לפניו, מתוך הבקשה ההחרישית לאפשר התבוננות עמוקה במעשה בורא כל עלמין ומנהיגם כרצונו **ה' ילתם לכם** תבנית טעמי **(בראשית א, א)** **בראשית ברא אל-הים**

שמות בשלח יד, כא:
ויט משה את-ידו על-הים וינולך ה' ואת-הים ברוח קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לחרבה ויבקעו הים:
(שמות רבה (שמ"ר) בשלח כא ו) ... מיד כיון שהרים משה ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו הים.
[מהרז"ו על שמ"ר כא ו] ... ואחר ששם הים לחרבה אין עוד מקום לבקיעה על כן דורש ע"פ מידה ל"א (מוקדם והוא מאוחר בענין)
ויט משה את-ידו על-הים ויבקעו הים ואח"כ **וינולך ה'** ואת-הים ברוח קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לחרבה כמו שכתוב לעיל **(שמות בשלח יד, טו)** **ואתה הרים את-מטף ונטתה את-ידך על-הים ויבקעהו**. והם שני כתובים המכחישים זה את זה והכריע ע"פ מידה ל"א שעיקר הבקיעה ע"י משה ומה שכתוב ויולך לענין ששמהו לחרבה אחר שנבקע. **[אור החיים]** על **[שמ"ר כא, ו] ... וע"כ מוכרח לומר שפירוש הכתוב הוא יט משה וגו' וכבר הולך ה' וגו' (טט) – לפני הטיית משה ידו דאם לא כן בלשון אור החיים אין היכר לקריעת ים סוף שהייתה ע"י משה) וישם את הים לחרבה (טט) ע"פ אור החיים - שהרוח הקפיאה הים כולו או חלקו התחתון) ולזה כשנטה ידו בקעו הים, וכפי זה תכף לנטיית ידו נבקע הים (החלק העליון). **ויט** – קדמא, כעין מידה ל"א לרבי אלעזר בר רבי יוסי הגליל מוקדם והוא מאוחר בענין.**

לפי מההרז"ו סדר האירועים היה א' ויט משה ב' ויבקעו הים (היינו הכתוב מאוחר ארע תחילה) ג' ויולך ה' רוח קדים לפי אור החיים סדר האירועים היה א' ויולך ה' רוח קדים ב' ויט משה (היינו הכתוב מוקדם ארע מאוחר) ג' ויבקעו הים כמו-כן קדמא מרמז אל הכתוב לפניו **(שמות בשלח יד, טו)** **ואתה הרים את-מטף ונטתה את-ידך על-הים ויבקעהו ויבאו בני-ישראל בתוך הים ביבשה:**

משה את-ידו על-הים - מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מענין ידו על הים **הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה**
(שמות רבה (שמ"ר) בשלח כא ו) ... כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להקרע, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג) מוליך לימין משה וגו', מיד ראה להקב"ה וברח שנאמר (תהלים קיד) הים ראה וינס מה ראה אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד, וגו'
וינולך ה' ואת-הים ברוח קדים עזה כל-הלילה וישם את-הים לחרבה
שמ"ר בשלח כא, ... אמר לו הקב"ה לא קראת מתחלת התורה מה כתיב (בראשית א) ויאמר אלהים יקוו הים אני הוא שהתניתי עמו, כך התניתי מתחלה שאני קורעו שנאמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו **לתנאו שהתניתי עמו** מתחלה, **וינולך ה' ואת-הים** – מונח מונח פסק תלישא-גדולה, אפשר כי כאן שלושה ענינים מעניני תלישא-גדולה כגון עקירה, שיעור חציצה מחיצה ועוד. ע"פ שמ"ר תלישא-גדולה ירמז על התנאי שהתנה הקב"ה עם הים ועם כל מי העולם בשעת הבריאה שבשעה שהקב"ה ירצה הים והמים **יבקעו היינו ישתנה טבעם** (יתלשו / יעקרו מטבעם) ואח"כ כאשר הקב"ה ירצה **שוב ישתנה טבעם** ותפסק בקיעתם. **ויבקעו הים:** **שמ"ר בשלח כא, ו, ...** אינו אומר ויבקע הים אלא **ויבקעו הים:** מלמד שכל המים שהיו בכל המעיינות ובבורות ובכל מקום נבקעו שנאמר ויבקעו הים, וכן בשעה שחזרו חזרו כל המים שכה"א וישבו הים, **ויבקעו הים:** – טפחא סלוק, טפחא רבוי שכל המים בכל מקום נבקעו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טווד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצת השערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא גרול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנת רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הוקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור מחיצה עקירה שגגה = שכחה – פא – דרוש מהפסוק רעיו לנשוא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות בשלח יג,יז

שמות בשלח טז,א:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין אֲשֶׁר בֵּין-אֵילָם וּבֵין סִינַי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם – פשטא זקף-קטן, ג"א קדמא זקף-קטן וכנראה טעות דפוס.

וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין – אזלא-גרש מהפך פשטא זקף-קטן, אפשר כי אזלא-גרש ירמז על כי באופן מסוים חלקם גרשו עצמם מלימוד התורה שנתנה להם במרה. אבל תבנית הטעמים אזלא-גרש מהפך פשטא זקף-קטן יש לה תפקיד של יצא להקל ולא להחמיר וזה כפי **מכילתא דרשב"י** סוף פרשה א' – (מתיהס ל-טו,כז) **ויחנו שם על המים**. ומה תלמוד לומר ויחנו שם על המים מלמד שהיו עוסקים בדברי תורה שנתנה להם במרה.

שמות בשלח טז,ב:

וַיִּלְכְּדוּ וַיִּלְוּנוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר:

וַיִּלְכְּדוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן – אזלא-גרש ... תביר, תבנית טעמים של כעין יצא להקל ולהחמיר.

לְהַקְלֵם כְּפִי רִשְׁ"י – לפי שכלה הלחם, וכפי **התורה"מ** כי תלונתם הייתה בדין כי אזל להלחם,

התורה והמצוה – (טז,ז) – התלונה שלא הכין מזונם במדבר היתה צודקת ... דיהיב חיי יהיב מזוני... ואם מנע מזונם זה נגד כבודו הגדול... ולכן שמע ה' תלונתם שהיתה בדין

להחמיר ע"פ **המכילתא** רבי יהושע אומר היה להם לישראל להמלך בגדול שבהם מה נאכל ואמרו דברי תרעומת וגו'

כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן – דרגא תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים קשורים שעל כולם חל ענין המדבר **התו"מ**

(טז,ח) ... שכפרו בטובת ה' מוציאים מבית עבדים ובנפלאותיו, ואם שיחסו מעשים אלו למשה ואהרן מצד זה שחשבו שהוציאו אותם מדעתם ולרעתם

שמות בשלח טז,ג:

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד-ה' פֶּאֶרְץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְהֵנוּ עַל-סִיר הַבְּשָׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לְשֹׂבַע כִּי-הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת-כָּל-הַקְּהָל הַזֶּה בְּרָעָב:

מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ – קדמא מהפך – יקדים מותנו – מהפך – (א) וזה הפך מכוונתם לחיות; ההמתה דווקא ע"י **בְּיַד-ה'** – פשטא, בשעת הנסים הגלויים, בשעת הגאולה, **מכילתא** בשלשת ימי אפלה של מצרים

ואולי הערב-רב השפיע לומר שהיה להם להיענש עם המענים, הקרבן הוא האשם בעונו. צריך עיון מה מוסיף טעם קדמא על הכתוב המפורש.

פֶּאֶרְץ מִצְרַיִם – מונח זקף-קטן, **בְּשִׁבְהֵנוּ עַל-סִיר הַבְּשָׂר** – פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים. האם הוא מצייין את התבנית של חיי עם ישראל בגלויות השונות כעין דבר החוזר וקורה – השתקעות בגלות של סיר בשר ולחם לשובע, שלמרות הגזרות מתאושש ופרנסתו מצויה ואז יש כאלו שישמן ישורון ויבעט ושוכחים שהגלות היא אמצעי ולא מטרה לעצמה.

שמות בשלח טז,ד – ה: **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לְכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם**

וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקִטוֹ דָּבָר-יוֹם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרְתִי אִם-לֹא:

[ה] וְהָיָה בְּיָוֵם הַשְּׁשִׁי וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר – סלוק) **וְהָיָה בְּיָוֵם הַשְּׁשִׁי** – פשטא מונח זקף-קטן **וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** – מונח אתנה

תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר – סלוק) פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אלפניו** – על **לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרְתִי** – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במן) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר – אתנה) **וְהָיָה מִשְׁנֵה** – מונח זקף-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:**

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר – אתנה) מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אלפניו** – על **וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ כְּפִירוֹשׁ שִׁפְתִּי"ח** (ג) – כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. **טט** – יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א עד יום ה. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א – ה בשבוע,

הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, כפל על הליקוט היומי.

וְהָיָה מִשְׁנֵה רִשְׁ"י – ליום ולמחרת

מִשְׁנֵה – על שהיו רגילים ללקוט יום יום של שאר ימות השבוע (ג) ואומר אני **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה על אשר ילקטו וימדדו **יוֹם וַיּוֹם**, וזהו **ו"לקטו לחם משנה"** (**שמות בשלח טז,כב**) בלקיטתו היה נמצא לחם משנה וגו'.

שִׁפְתִּי"ח (ג) – כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב.

ראה בבלי ביצה ב,ב, בבלי ביצה כד,ב, כה,א עיקר עשוי לאכילה אז אפשר לטלטל

שמות בשלח טז,ה: **וְהָיָה בְּיָוֵם הַשְּׁשִׁי וַחֲכִינוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; המקרא התורה שבעל פה, התעטף; תפצית ההשערות; אנתה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקפ – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנת רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פס – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

רש"י והיה משנה - ליום ולמחרת. **משנה על אשר** היו רגילין ללקוט יום יום של שאר ימות השבוע. [אומר אני: **אשר יביאו והיה משנה** - לאחר שביבאו, ימצאו בו **משנה** במדידה **על אשר ילקטו** וימדו יום יום; וזהו "לקטו לחם משנה" (להלן, כב) - בלקיטתו היה נמצא לחם משנה; וזהו "על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומיים" (להלן, כט) - נותן לכם ברכה, 'פוישון' (בלעז), בבית, למלאות העומר פעמים, ללחם יומיים.]

טט – יום – מרכא פסק, יום סלוק – התבנית מאפיינת את "על אשר-ילקטו" היתור לרבות שלפניה, שבימים א-ה בין יום שהרבו בין יום החסירו הושוו במדידה לעומר לגולגולת. ביום הששי (לכבוד השבת) לא משנה מה הביאו, לאחר שהביאו מצאו עומר משנה לגולגולת (היינו שני עומר). הפסק מפריד בין לקיטת יום א-ה שבמדידה הושוותה לעומר לגולגולת לבין לקיטת יום הששי שבמדידה הושוותה לשני עומר לגולגולת.

ראב"ע מקוצר והיה בין הששי. ופלא המן גדול מכל פלא, בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה; כי רובי הפלאים הם לעתם. ועשרה ניסים יש בו: האחד – ירידתו, והשני – היותו סביב למחנה לבדו, והשלישי – העתקו עמהם ממסע אל מסע, והרביעי – שימס בחום השמש על הנשאר ולא ימס אשר לקטו (ראה להלן, כא), והחמישי – "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר" (להלן, יח), והששי – ומשנה ביום הששי (ראה להלן, כב), שביעי – ולא הבאיש לילה ויום (ראה להלן, כד), שמיני – ושני מטעמים יש לו, הוא התשיעי; כי כן הכתוב במקום אחד אומר "כטעם לשד השמן" (במ' יא, ח), וכתוב אחר אומר "כצפחית (בנוסחתי) כצפחית) בדבש" (להלן, לא). והנכון, שהוא כצפחית אם איננו מבושל; רק המבושל בפרור – "כטעם לשד השמן". והנסע העשירי – שעמד לדורות ולא הבאיש (ראה להלן, לג-לד).

שמות בשלח טז, ה: והיה בין הששי והקיטו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום ויום:

ספר **חידושי הר"ם (פרשת בשלח)** עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה... וכן אמר הילל ברוך השם **יום ויום** שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת **ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה**... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, **בבלי יומא עו, א**... שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה... עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום... נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'.

טט – ל-**ראב"ע יום ויום** פסק **יום** – מדגיש בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה בתמידות ב-עשרה ניסים יש בו: כל שבוע אותה קביעות, חמישה ימי ירידה ומדידת עומר אחד לגולגולת, יום הששי – ירידה ומדידת שני עומר לגולגולת. וע"פ **חידושי הר"ם בשלח** בכל יום יש לחוש התחדשות במן וזה ההתחדשות בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה. וב**פנים מאירות** (או יפה עיניים ראה להלן) כתב ואין יום דומה ליום אבל המן עומד כל יום באותה התחדשות, אותו טעם, ועד היום עומד לדורות יום יום, לא מבאיש ומחכה להתגלות בגאולה בקרוב בימינו, אמן

יום ויום – מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה.

דומה לו בק"ש ה' פסק **אחד**, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שבשמע הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואת אל"ף באחד.

שמות בשלח טז, ו: ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל לָרֵב וַיִּדְעֻם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

רמב"ן (ז-ו) לָרֵב וַיִּדְעֻם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם - ולא אנחנו המוציאים אתכם משם, ... ודע כי יש **במן** ענין גדול, רמזוהו רבותינו, אמרו במסכת יומא (ע"ב), "לחם אבירים אכל איש" (תה' עח, כה) - לחם שמלאכי השרת אוכלין; דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל: טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי" (דב' ט, ט)? ! אלא "לחם אבירים" - לחם שנבלע באבירים.

והענין הזה שאמר רבי עקיבא הוא, שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, וכן דרשו (שמ"ר לב, ד): "ואתה מחיה את כולם" (נחמ' ט, ו) - אתה מְחִייה לכולם; ועליו נאמר "ומתוק האור" (קה' יא, ז), - ששיגו בו טוב טעם. והמן הוא מתולדות האור הזה העליון, שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת ניוזנין מדבר אחד. (כעין שוויון במה ניוזנים) ראה (**שמות בשלח טז, ו**) **וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** – קדמא ואזלא במלה אחת)

ורבי ישמעאל תפשו, מפני ששם קיומם בדבר המתגשם מתולדות האור, [שיקרא לחם]; כי הם קיומם באור העליון עצמו! ומפני זה היו מוצאים במן טעם כל מה שירצו, כי הנפש במחשבתה תרבה בעליונים ותמצא מנוח חיים ותפק רצון מלפניו (ע"פ משלי ח, לה). (ואילו ר"ע אמר שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, ולפי ההמשך אלו שתי מדרגות א) קיום באור העליון עצמו זהו זיו השכינה (ב) קיום בדבר המתגשם מן זיו השכינה)

ואמרו במכילתא (מכיל' בשלח ויסע ד): "היום לא תמצאוהו" (להלן, כה) - רבי אלעזר חסמא אומר: היום אי אתם מוצאים אותו, אבל אתם מוצאין אותו לעולם הבא. וזה יסכול שני פירושים: שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא תגיע מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא; כמעלת דור המדבר, שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (מכיל' בשלח שירה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו, שהוא המן. ויותר נכון שנאמר, שרמז הכתוב לדברי רבי אלעזר חסמא במלת "היום", שבני העולם הבא יהיה קיומם ביסוד המן, שהוא הזיו העליון, כמו שאמרו (ברכות ז, א): אין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא צדיקים יושבין ועטורתיהם בראשיהם והם נהנין מזיו השכינה - שבני העולם הבא יתקיימו בהנחת המן, שהיה הזיו העליון, בהדבק בו בעטרה שבראשם. והעטרה היא המדה הנקראת כן, שאמר בה הכתוב "יהיה ה' צבאות לעטרת בני" (יש' כח, ח), ובה נאמר "בעטרה שעטרה לו אמר" (שח"ג, ג, א) - רמזו על קיום בני העולם הבא, ורמזו על עיקר המן. ואמר הכתוב "ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח. וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למן. לחם אבירים אכל איש" (תה' עח, כג, כה), וכן אמר "ולחם שמים ישיבם" (תה' קה, מ) - שנראה מזה שהיה הדגן הזה בשמים, והורידו להם בפתחת דלתיו. והוא מה שפירשתי, שנתגשם האור, כי באור העליון יאמר הכתוב כלשון הזה: "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" (יה' א, א). או שכבר היה בשמים, כסאמרם (משנה אבות ה, ו), שנברא בין השמשות.

לָרֵב וַיִּדְעֻם - זקף-גדול זקף גדול, **תורה שלמה**: האר"י לימד כי ער"ב שנה קודם סיום האלף הששי תחיל הגאולה, וזה שנת התשכ"ח, חדשים אחדים אחרי מלחמת ששת הימים בה זכה עם ישראל לכל ארץ ישראל ולהר הבית מקום בית מקדשנו. אפשר כי זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים מרמז לגילוי נבואי נעלה הקשור למה שקדם למשכן, למשכן ולמקדש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמתיות – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **הצמית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים (פקדים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרףא – שנוי משמות, רבוי מתפשו; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנבחר, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זרקא-קטן** – 2; **זרקא-גדול**; 3; **רביע** – 4; **מנת רביע** ... **זרקא-קטן** ... **זרקא-קטן** בחצי פסוק – ה'יקש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גריש** – גרישים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** – **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פס** – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

... **זרקא-קטן** ... **זרקא-קטן** בין שני טעמי קיסר (בין סלוק ובין אתנה או בין אתנה וסלוק), כעין דבר החוזר וקורה או היקש או בנין אב
זרקא-קטן – מונח זרקא-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מדה מל"ב מדות ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד מענין מסוים וחל על כל האחרים מאותו ענין

1.4 שמות בשלח יג,יז

שמות בשלח יד,כד: וַיְהִי בְּאֶשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר וַיִּשְׁקֶף הוּא אֶל-מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעֶמּוּד אֵשׁ וַעֲנַן וַיִּהְיֶה אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם:
רש"י ... **נִתְּהָם** – לשון 'מהומה'; 'אשטורדישון' בלעז; עירבבם, נטל סיגניות שלהם (ראה תנח" בשלח כג). ושנינו ב'פרק רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי' (ראה ל"ב מידות ב): כל מקום שנאמר 'מהומה' – הרעמת קול הוא, וזה (ש"א ז'): **אב לכולם וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל בְּיָוֶם הַהוּא עַל-פְּלִשְׁתִּים וַיִּתְּהָם.**

שמואל א ז,י: וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׂוּ לְמַלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל בְּיָוֶם הַהוּא עַל-פְּלִשְׁתִּים וַיִּתְּהָם וַיִּצְנְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל:

אפשר כי תבנית הטעמים של הרישא של פסוק (ש"א ז'): **וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׂוּ** – ... זרקא-קטן ... זרקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין בנין אב מרמזת על דרשת בנין אב, שבסיפא של הפסוק **וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל** וע"כ ... **וַיִּתְּהָם**
אפשר כי תבנית הטעמים של הרישא של פסוק (**שמות בשלח יד,כד**) **וַיְהִי בְּאֶשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר וַיִּשְׁקֶף הוּא אֶל-מַחֲנֵה מִצְרַיִם** – ... זרקא-קטן ... זרקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין בנין אב מרמזת על דרשת בנין אב, שבכרייאת דל"ב מידות נדרשת מ-(שמואל א ז').

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ה ... נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם, הממן ערבבן נטל סגניות (מכילתא דרבי שמעון: נטל סגנין, ריב"א: נטל אצטגנינות, ספר הערוך נטל סגנינות היינו חכמה ודעת; פירוש ר' עובדיה מברטנורא על רש"י סגנון וראשין, טט - היינו מפקדים) שלהם ולא היו יודעים מה הם עושים. ד"א **נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם** אין הממה אלא מגפה כענין שנו' **וַיִּתְּהָם מַחֲנֵה מִצְרַיִם** **עַד הַשְּׁמָמָה:** (דב' ואת' זכג), טט – מהי מגפה? רמב"ן בדב' מפרש יאבדו ביד ישראל בשלבים. ספורנו (להלן) בשמות מפרש חלאים.

נִתְּהָם – זרקא-גדול, מלת ויהם מלמדת שלושה דברים, (א) לשון מהומה, מלבי"ם שמות: מבוכה, מלבי"ם תה' פגי הרגו זה את זה (ב) עירבוב (ג) נטילת סגנינות היינו לא היו יודעים מה הם עושים.

או (א) הרעמת קול (ב) לשון מהומה עירבוב נטילת סגנינות (ג) מגפה – **ספורנו**: במיני חלאים וב-**כתר יונתן** (תרגום יונתן ללשון הקדש) וישגעם

נִתְּהָם – זרקא-גדול, מלמד על שלש מלחמות של מהומה **מדרש שמואל (בובר) פרשה יג [ג] (ש"א ז')**: **וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וּגְוִי וַיִּרְעַם ה' וּגְוִי וַיִּתְּהָם** (פסוק שלעיל שימש לבנין אב), אמר רבי אבא בר כהנא **שלוש מלחמות של מהומה** הבטיח הקדוש ברוך הוא שהוא עושה לישראל, ושלשתן עשה להם, הראשונה בימי יהושע (**יהושע י')** **וַיִּתְּהָם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וּגְוִי**, השניה בימי סיסרא (**שופטים ד טו**) **וַיִּתְּהָם ה' אֶת-סִיסְרָא וּגְוִי**, והשלישית בימי שמואל, (**ש"א ז')** **וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וּגְוִי וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל** (טט - וגו' **וַיִּתְּהָם**), רבי סימון מוסיף תרתי (**שם' בשלח יד,כד**) **נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם**; (**זכריה יד יג**) **וַיְהִי בְּיָוֶם הַהוּא תְהִיָּה מְהוּמַתְהָ רַבָּה בְּהָם וּגְוִי**, ולא פליגין מה דאמר רבי סימון לשעבר (טט – יש להוסיף גם לעתיד), מה דאמר רבי אבא בר כהנא לכשתבוא בהם (טט – בעמי כנען).

מדרש תהלים (בובר) מזמור יח [יח] (ירעם מן שמים ה') [ויערם בשמים ה']. אמר ר' אבא **שלוש מלחמות של מהומה** הבטיח הקדוש ברוך הוא לישראל בכניסתן לארץ ישראל, שנאמר (**שם' משי' כג,כ**) **אֶת-אֵימַתְךָ אֶשְׁלַח לִפְנֵיךָ וְהַמַּתִּי אֶת-פְּלִי-הַעַם אֲשֶׁר-תִּבָּא בָּהֶם וּגְוִי**, (**דב' עקב זכג**) **וַיִּתְּהָם ה' אֶלְעִיָּד לִפְנֵיךָ וְהָמָּה מְהוּמָה גְּדוֹלָה עַד הַשְּׁמָמָה**; תרי משמע (טט – המם ומהומה הם ששתי מהומות, וסה"כ שלוש מהומות), ורבנן (מביאים שלוש מלחמות אחרות) ילפי לה מהכא, (**יהושע י')** **וַיִּתְּהָם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל**, [**שופטים ד טו**] **וַיִּתְּהָם ה' אֶת-סִיסְרָא**, (**ש"א ז')** **וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל וּגְוִי וַיִּתְּהָם**, אמר ר' סימון עוד שתיים, (**תה' יח,טו**) **וַיִּבְרְקוּם רַב וַיִּתְּהָם**; (טט – שירת דוד על הצלתו מכל אויביו), (**זכריה יד יג**) **וַיְהִי בְּיָוֶם הַהוּא תְהִיָּה מְהוּמַתְהָ רַבָּה בְּהָם**; ר' סימון בשם ר' אבא אמר אחת לשעבר שנעשה לפרעה (טט – קריעת ים-סוף, שם' בשלח יד,כד), ואחת לעתיד לבא לגוג ומגוג (טט – זכ' יד,יג).

שם משמואל ויקרא פסח וע"ז כתיב **נִתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם**, ובמכילתא עירבבם והממם ונטל סיגניות שלהם. (טט – כנראה על מלת סיגניות במשמע של חכמה ודעת כצוטט מספר הערוך לעיל מלמד את הדבר הבא) ומוזה נשאר לדורות שבינו"ט זה **נתוספה הדעת בכני ישראל וניטלה הדעת מאויביהם ושונאיהם** אשר רדפום: נציע כאן הסבר להעברה זאת. במכת בכורות נאמר (**שם' בא יב,יב**) **עַבְרַתִּי בְּאָרְץ-מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה** – מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד גורע מהענין ו/או מוסיף מהענין על הענין. לפי מפרשי מדרש שמות רבה סגולת הלילה הזה הייתה שהקב"ה בעצמו הצילם מקטרוג והעביר הדין מהם למצרים, היינו שגרע מחובת ישראל והוסיף זאת על חובת מצרים. ע"י הגריעה מדינים הם הפכו לבריות חדשות שאיפשרה להם לדבוק בה' ובזכות הליכת בני ישראל אחרי ה' מצרים ולתוך ים סוף גדלה חיבתן לפניו עד שגם נטל הדעת מאויביהם ושונאיהם והוסיף הדעת בכני ישראל.

שמות בשלח יד,כה: וַיִּסַּר אֶת אַפְּן מִרְפִּבְתָּיו וַיִּנְתְּהוּ בְּכַבְדָּת נִיאֲמַר מִצְרַיִם אֲנוּסִיה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם: פ כִּי כְנַרְאָה כֶּאֱמֹן בְּמִדְבַר הַהַר (שהרי) - **מכלתא בשלח פ"ה** אמרו מי שעשה להם נסים במצרים הוא עושה להם על הים נסים. המצרים הודו שה' שנלחם בהם במכות מצרים חוזר ונלחם במים סוף.

רש"י בא לישב את הלשון **בְּמִצְרַיִם** והרי פה זה על ים סוף **רש"י נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם** (טט – אל תקרא מצרים אלא) מצריים, ד"א **בְּמִצְרַיִם** בארץ מצרים שכשם שאלו לוקים על הים כך לוקים אותם שנשאר במצרים.

מכלתא בשלח פ"ה רבי יוסי אומר במכות כמות שהיו לוקים אלו על הים כך היו אלו שבמצרים לוקין והיו רואים אלו את אלו. ולא במצרים בלבד אלא בכל המצריין להם לישראל לדורות.

מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא – ... זרקא-קטן ... זרקא-קטן, פעמיים זרקא בין שני קיסרים, כעין דבר שהוזר וקורה (א) נלחם במכות מצרים וחוזר ונלחם בים סוף (ב) נלחם בעת ובעונה אחת בים ונלחם בארץ מצרים (ג) כשם שה' לחם במצרים כך נלחם בכל המצריים להם בכל הדורות.

נִלְחַם לָהֶם – מרכא טפחא – יתור לרבות לחימת ה' לטובתם של ישראל, מים סוף לכל החוזר וקורה שלעיל, וזה מאופיין ע"י **בְּמִצְרַיִם** ככעין לשון נופל על לשון מצרים – מצריים.

בְּמִצְרַיִם - סלוק, מגביל, בני ישראל והמצריים היו בעת ובעונה אחת בתוך ים-סוף, והמצרים ראו שרק בהם מהומה על כל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התעטו"ט; **הצמית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטני – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפָא = טרָא – רבוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקָא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקָא-קטן – 2; זקָא-גדול – 3; רביעי – 4; מתן רביעי – לפחות 4; ... זקָא-קטן ... זקָא-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה"ל תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פֵא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

משמעויותיה כפי שהוסבר ב- (ש' בשלח יד, כד) ואילו בני ישראל הלכו בלי להפגע (היצי כהן).

טט – ובשירת הים מתבטאות הדרשות על הנאמר בפסוקים כגון **שמות בשלח יד, כד - כה**: מלחמת ה' במצרים למשל בפסוק **שמות בשלח טו, ז: וַיִּבְרַח אֲוֹנֶה תַּחֲתָיִם קַמְיָהּ תִּשְׁלַח תְּרַנְּנָהּ יֹאכְלֶמוּ פִּקְשׁ:**

רש"י וַיִּבְרַח אֲוֹנֶה, אם היד בלבד רועצת האויב כשהוא מרוםם ברוב גאונו אז יהרוס קמיו ואם ברוב גאונו לבד אויביו נהרסים ק"ו כששלח במ חרון אף **יֹאכְלֶמוּ**; טטוד"ל **רש"י** פירש **תְּרַנְּנָהּ** – חרון אף (האם חרון אף הוא כמו אף וחמה שהם שנים מחמישה חובלים) **בעל הטורים ... תִּשְׁלַח תְּרַנְּנָהּ, מְבַצְרֵיהֶם תִּשְׁלַח (מ"ב ח"ג; טט - נבואת אלישע לחזאל)**, מלמד כמו שלקן הם על הים כך לקן במצרים והרס מבצריהם, וגו'; טטוד"ל – **בעל הטורים** פירש **תְּרַנְּנָהּ** – לוקים על הים, לוקים על היבשה – במצרים גופה **אור החיים**. **תִּשְׁלַח תְּרַנְּנָהּ יֹאכְלֶמוּ פִּקְשׁ**: פירושו לא שאתה צריך לרוב גאונו להרוס אותם אלא הגם שיכול אתה לשלח חרון אחד שלך ויהיה נאבד כקש:

טטוד"ל - **תִּשְׁלַח** פשטא **תְּרַנְּנָהּ** מונח זקָא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני החרון, ע"פ **רש"י** שני סוגי חובלים מחמישה (ש"ר תשא פר' מא), ע"פ **בעל הטורים** חרון אף בים וביבשה, ע"פ **אור החיים** היה מספיק חרון אחד ואף-על-פי שלח במ חרון לרוב להפליא במ מכותיו.

ודומה להם: **דברים עקב ט, יט: כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה אֲשֶׁר קִצַּף הוּא עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע ה' אֱלֹהֵי גַם בַּפֶּעַם הַהוּא: שְׁמוֹת רַבָּה (וילנא) פֵּרֶשֶׁת כִּי תִשָּׂא פִּרְשָׁה מֵא ... כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה**, חמשה מלאכי חבלה היו שם, אף וחמה וקצף והשמד והשחת, אותה שעה באו שלשה האבות ועמדו בשלשה מהם נשתיירו אף וחמה אמר משה רבון העולמים בבקשה מכסא כבודך עמוד אתה באחד ואני באחד שנא' (תהלים ז) קומה ה' באפק, ואני אעמוד בחמה שנאמר (שם /תהלים/ קו) ויאמר להשמדם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו,

כִּי יִגְרַתִּי – מונח רביעי, בתפקיד חמשה מלאכי חבלה היו שם, אף וחמה וקצף והשמד והשחת, **מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה** – מהפך פשטא מונח זקָא-קטן (במלה אחת),

מִפְּנֵי – מהפך מחמשה להותיר לשניים ע"י אותה שעה באו שלשה האבות ועמדו בשלשה מהם נשתיירו **הָאֵף וְתַחֲמָה** אמר משה רבון העולמים בבקשה מכסא כבודך עמוד אתה באחד ואני באחד שנא' (תהלים ז) קומה ה' באפק, ואני אעמוד בחמה

בבלי נדרים לבא ... והכתוב: (ד' עקב ט, יט) כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְתַחֲמָה: (טט – זקָא-קטן בתפקיד שתיים) (טט – א) תרי (טט – שני מיני) חימה הווי. (טט – ב) ואיבעית אימא: גונדא (טט – גדוד) דחימה. טט – **וְתַחֲמָה** – מונח זקָא-קטן במלה אחת, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, נאמר בלשון יחיד חמה, ונדרש גדוד – הרבה אופני חמה)

שמות בשלח טו, א: רש"י (א) אָז יֵשִׁיר-מִשָּׁה - אז, כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה. וכן "אז ידבר יהושע" (יהו' יב); וכן "ובית יעשה לבת פרעה" (מ"א ז, ח), - חשב בלבו שיעשה לה; אף כאן: ישיר - אמר לו לכו שישיר, וכן עשה: ויאמרו לאמר: אשירה. וכן ביהושע, כשראה הנס, אמר לו לכו שידבר, וכן עשה: "ויאמר לעיני כל (לפנינו ללא כל') ישראל" (יהו' יב); וכן שירת הבאר, שפתח בה "אז ישיר" (במ' כא, יז), פירש אחריו: "עלי באר ענו לה" (שם); **אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה (מ"א יא, ז) - פירושו בו חכמי ישראל (שבת נו, ב): שבקש לבנות ולא בנה; למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה; זהו ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו (סנה' צא, ב): מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה; וכן בכלום, חוץ משל שלמה, שפירושהו: ביקש לבנות ולא בנה (ראה שבת נו, ב).**

מלכים א יא, ז: אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה לְכַמוֹשׁ שֶׁקָּץ מוֹאָב בְּיָד אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם וְלְמַלְךְ שֶׁקָּץ בְּגֵי עַמּוֹן:

מוֹאָב בְּיָד – זקָא-קטן זקָא-גדול, ג' המלים $256 = 207 + 49$,

הפרש בין ג' זקָא-קטן זקָא-גדול (576) ובין ג' המלים המוטעמות $320 = 576 - 256$

207 – ר"ז של תיקון 49 – מ"ט שערי טומאה למ"ט שערי טהרה

אפשר כי תבנית הטעמים זקָא-קטן זקָא-גדול המטעימה את התוכן **מוֹאָב בְּיָד** מרמזת כי שלמה המלך במחשבתו ובפעולותיו, שלמראית עין מתארות בשלילה (ירושלמי סנהדרין פ"ב, בבלי כא, ב), שמות רבה וארא פר' ו ירבה נשים שהטו את לבבו, ירבה סוסים, הרהור אחר מדותיו וגזרותיו של מ"ה הקב"ה), פעל לברור קדושה ואורו של מלך המשיח כהמשך לנאמר ב-**בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פה (בראשית וישב לח, א), וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיִּרְדּוּ יְהוָה מֵאֵת אֶחָיו** הקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח והגמטריות הבאות מ-אוצר הג' של הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל מלמדות על כך.

256 – נר"ו (עלי ראשי), (טט – גם נ'טריה ר'חמנא ו'ינצריה (ישמרהו ה' ו'ינצרהו) מכוון למלך המשיח המתואר) ענ"י (מלא כזה) עי"ן נו"ן יו"ד (טט – ורוכב על חמור) (טט – האמור להלחם בלבן) הארמ"ו [בעה"ט תולדות] הרמא"י [בעה"ט תולדות] ויר"ם קרן לעמו (טט – ופיץ דעת תורה) זמ"ן נק"ט [ר"ת זרעים מ'ועד נ'שים נ'זיקין ק'דשים ט'הרות] – [תיקוני זוה"ק דף ה']

(טט – וידמה ל-) חזקיהו"ו מל"ך יהוד"ה **בבלי סנהדרין צד, א ...** ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנהריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח? לכך נסתתם. (טט – ויש ללמוד מחזקיהו שהמשיח יאמר שירה כמו משה רבנו)

320 – יש"י (טט – אביו של דוד ממנו יבוא המשיח), (טט – מתקן הקירור והספק שמביא עמלק אשר) קר"ך בדרך (בעה"ט תצא) ומתקן ש"ך ניצוצי הדין (ספר נגיד ומצוה ל"ח ע"א) מנח"ם ב"ן חזקיה"ה (שמו של מלך המשיח – סנהדרין ח"צ ב') (טט – וכתב ב-) **ספר נצח ישראל פרק כו ...** וכן אמרו בפרק חלק (סנהדרין צח ב) **מנחם בן חזקיהו שמו, שנאמר (איכה א, טו) כִּי-רַתַּק מִגְּנֵי מִנְחָם מְשִׁיב נְפָשֵׁי. ואין ספק כי המשיח הנפש הוא המחזיק אחד מחולשתו, ולפיכך נקרא המשיח 'מנחם בן חזקיהו'. וזהו חס"ד אברה"ם** (טט – וכתב ב-) **מעשי למלך הלכות בית הבחירה פ"א** (עיין ירושלמי פ"ב דברכות ומדרש רבה איכה על פסוק (איכה א, טו) **כִּי-רַתַּק מִגְּנֵי מִנְחָם מְשִׁיב נְפָשֵׁי** עיין בפירושו מנחה חיים על תהלים דמשיח נוסריקין מנחם שלמה יידידי' חזקיהו)

איכה א, טז: עַל-אַלְהֵוּ אֲנִי בּוֹכָה עֵינַי וְעֵינֵי יְרֻדָה מֵיָם כִּי-רַתַּק מִגְּנֵי מִנְחָם מְשִׁיב נְפָשֵׁי הֵיוּ בְּנֵי שׁוֹמְמִים כִּי גַבַר אוֹיְבִי: ס בתורת הסוד השכינה בוכה על הגזרות ובזכותה המנחם מגיע לארץ אנפין הממשיך עין חסד בלבד (הרב סנדר ארלנגר נר"ו) ולזכרון לרב יוסף רפאל פאלוך בן הרב דוד משה: 256 – (ר"ת) יוסף רפאל בן דוד מ'שה; 320 – ר"ת וס"ת של יוס"ף רפאל"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טווד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, ט"ו; שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה הפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה הפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקפ – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנת רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי זמיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פא – דרוש מהפסוק רעיו לנזשא אחר בהלכה:

1.5 שמות בשלח יג,יז (התשע"ה)

שמות בשלח יג,כ: וַיִּסְעוּ מִסְפַּת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר:

על הכתוב נדרש ב-פסיקתא דרב כהנא (מנדלבויים) פיסקא יב - בחדש השלישי [יד] זהו שאמ' הכת' דרְגִינָה זְרִיכָה גְעִים וְגַל-גְּתִיבוֹתֶיהָ שְׁלֹום: (משלי ג,י). ביקש הקדוש ברוך הוא ליתן תורתו (ש- דְּרִגְיָה זְרִיכָה גְעִים) לישור' בשעה שיצאו ישר' ממצרים (אבל) והיו חלוקין אילו על אילו והיו אומ' וַנִּתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוִבָה מִצְרַיִם: (במ' שלח יד,ד). מה כת', וַיִּסְעוּ מִסְפַּת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם (שמ' בשלח יג,כ), היו נוסעים במריבה וחונים במריבה,

אבל טעמי וַיִּסְעוּ מִסְפַּת – טפחא אתנה הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, היינו נסעו בקבלת עול מלכות שמים, והקב"ה שמח באמונתם בו ועוטפם בענני כבוד כנדרש ב-מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויה פתיחתא ר' עקיבא אומר אין סוכות אלא ענני כבוד שנא' (ישעיה ד,ה) וַבִּקְרָא ה' עַל-כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וכתובי פ' על-כָּל-פְּכוּד דַּהּ: אין לי אלא לשעבר לעתיד לבא מנין ת"ל (ישעיה ד,ד) וְסִבָּה תִּהְיֶה לְצַל-יוֹמָם ואומר (ישעיה לה,ג) וּפְדוּיֵי ה' יִשְׁבּוּן וַבְּאֵז צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל-רֵאשִׁים.

וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם – מונח זקא-קטן, שתי דרשות לכאורה על הפשט. (א) שם מקום, (ב) אותיות אמ"ת ע"פ זוהר ח"ב רמז לאבות שהחנו את אמ"ת ה' בעולם, ובזכותם ניצלו ישראל מן הדין.

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

וני"ל דהוא עפ"י האמור בוזהר [ח"ב מ"ז ע"א] וז"ל ההוא ליליא (היינו על הים) כנש קוב"ה לפמליא דיליה ודאין דינייהו (דנו דינים) לישראל, ואלמלא דאקדימו אבהן עלייהו דישאל לא אישתזבו מן דינא, עכ"ל. רצ"ל האבות בזכותם היו הולכים לפניהם יתקף בצאתם ממצרים, וכן הוא בזהר [ח"ב מ"ז ע"ב] בפסוק (שמ' בשלח יג,כא) וַה' הִלְךָ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן, דא אברהם וכו', וידוע דכל האבות נרמזין בתיבת אמ"ת ראש (אלפ"א בית"א א - אברהם) וסוף (ת - יעקב, תתן אמת ליעקב) ואמצע (ת - יצחק),

אגרא דכלה במדבר פרשת מטעי ... כאשר נוסעים גם מסכות היינו מדי הסיפוק, היינו שלא השתמש בהעוה"ז כל זמן היותו בכאן רק די הסיפוק וההכרח בלבד, אזי אחר כך נוסעים גם מדי הסיפוק, היינו אחרי יציאתו מן העולם, אז ויחנו באת"ם היינו אותיות אמ"ת, היינו בעולם האמת בחותמו של הקדוש ברוך הוא שם חנייתו, ולא יצטרכו לגלגולים ועונשים, והנה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמ"ת [שבת נה א] להיות אלו האותיות ראש תוך סוף באלפ"א בית"א, והנה אות המ' הוא באמצע, היינו אות המ"ם סתומה, והנה מ"ם סתומה משפטה בסוף התיבה, על כן נכתב בכאן את"ם, וז"ש למה נכתב את"ם ולא אמ"ת, וז"ש אשר בקצה המדבר, רצ"ל מ"ם כזו אשר משפטה בקצה הדבור.

וַיִּסְעוּ מִסְפַּת – טפחא אתנה הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, חיים ללא תאוות הם תנאי אחד לשלימות בקבלת עול מלכות שמים, התנאי השני נדרש מהכתוב **בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר - בְּקֶצֶה** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריו ואפשר גם בתפקיד שנוי הקריאה של מלת **הַמִּדְבָּר** לקריאה הַמְדַבֵּר ואז טפחא בתפקיד התפשטות ענין הַמְדַבֵּר לכתוב לפניו, ש-הַמְדַבֵּר אמ"ת והחי ללא תאוות מביא ל-וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם להנייה באותיות אמ"ת, לאחדות עם הבורא שחותמו אמ"ת ופורסם ע"י האבות.

כתב "דרשות התהלים" לרב אהרן זכאי הי"ו בשם "ראשית חכמה" שער הקדושה שמי שאינו פוגם בלשונו לדבר שקר, תפילתו נשמעת. וכן תקנו בסיום תפילת שמונה עשרה (טט – מציע לומר שב-בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר – מרמזו לסיום הַמְדַבֵּר עם ה' בש"ע) לומר "אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי (טט – או שפתי) מדבר מרמה", כדי להודיענו שתקובל תפילתנו ברצון צריך שנזוהר מלדבר שקר ומרמה. וזהו שאומר הכתוב: אימתי (תה' קמה'ית) קְרוֹב ה' לְכָל-קְרָאיו ומקבל תפילתם? לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאוּ בְּאֵמֶת: – שנוהרים במדת האמת וגו'. ודובר אמת לפני (שמ' בשלח יג,כא) וַה' מביא לכדרש ב-אגרא דכלה והנה וַה' הוא ובית דינו יהודא שלים.

שמות בשלח יג,כא – כב:

[כא] וַה' הִלְךָ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהַאֲרִיךְ לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה: [כב] לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן וְיֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

(ג,כא) לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואזלא ... (ג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן – גרשיים מהפך פשטא, תבנית הטעמים הזאת המורכבת משתי תבניות הטעמים האלה מרמזת לדרוש בכעין קל וחומר עם כעין הגבלת דיו לבא מן הדין להיות כנידון. ללמד כי הנלמד (ג,כב) כבוד הרב מוגבל להיות לכל היותר כמו המלמד (ג,כא) כבוד ה'. אבל כאן הגבלה מותנית או זמנית, כאן הגבלת הכבוד לרב המותנית ברצון הרב.

וַה' הִלְךָ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואזלא תבנית טעמים בתפקיד המרמז ללמד והוא הקב"ה, המוחל על כבודו והולך לפני בני', ואזלא – הולך אחריו הנלמד הוא הרב שתבנית הטעמים של (ג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן – גרשיים מהפך פשטא מרמזת לדרוש כי הנלמד מוגבל בכעין "דיו". **תורה תמימה** הסביר דרשת ה-בבלי קידושין לבא, [כא] וַה' הִלְךָ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול¹⁹ ב-הערה עו) ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש (משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ב) ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'

משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ב

רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חבירך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים: **בבלי קידושין לבא**, ... א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - אין כבודו מחול; ורב יוסף אמר: אפי' הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שנאמר: (ג,כא) וַה' הִלְךָ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. אמר רבא: הכי השתא, התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה, (לב,ב) תורה דיליה היא? הדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דכתיב: (תהלים א) ובתורתו יהגה יומם ולילה.

תורה תמימה שמות פרק יג (כא) וַה' הִלְךָ לִפְנֵיהֶם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול¹⁹ [קדושין ל"ב א']:

תורה תמימה הערה עו) הדמיון בזה צריך קצת באור, כי למה לא נימא כזה גם במלך שכבודו מחול ונילף ג"כ מהקב"ה שהוא מלך המלכים, וצ"ל דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב, משא"כ כבוד המלך הוא שתהיה אימתו מוטלת על הבריות ולא שייך בזה מחילה, כי טבע הענין דורש מוראו וכבודו, ודו"ק:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התעש"ט; **הפצת התשעורת**, **אתחז**, **סלוק** = **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = **מאריך**, רבוי; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מתנ רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – ה'קיש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיטען; דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

שמות בשלח יג, כא – כב:

[כא] וַה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וַלַּיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וַלַּיְלָה:
[כב] לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

בבלי שבת כג,ב, אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. כעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא. בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

אמר רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בניס תלמידי חכמים, הזהיר במזווה - זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית - זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום - זוכה וממלא גרבי יין. רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: תרי גברי ורברבי נפקי מהכא. נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חיאי בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: גברא רבא נפק מהכא. נפק מינייהו רב שיזבי.

[כא] וַה' – פזר, אפשר שנדרש מכאן (א) כרבא לפירסומי ניסא ע"י נר חנוכה (ב) רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בניס תלמידי חכמים

דביתוהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא **(שם בשלח יג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ**

לַיְלָה מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. אמר רבא: דרחים רבנן - הווי ליה בנין רבנן, דמוקיר רבנן - הווי ליה חתנוותא רבנן, דדחיל מרבנן - הווי גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הווי - משתמען מיליה כצורבא מרבנן.

בפסוק נמצאים רמזים אחדים לקביעת זמנים ביום. **וַה' – פזר** רמב"ן ה' ובית דינו. בית דין של מטה מקדש ראשי חדשים וכך קובע את הזמנים של הבריאה ועל פיו נוהג בית דין של מעלה וה' דן את העולם לפי זמנים אלו.

לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד – ר"ת ל' ב' ה' הם ראשי ר"ת של **(דברי הימים א יב,ג)** **וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹדְעֵי בִּינְהוּ לְעֵתִים לְדַעַת מַה-יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל** ופז' **רד"ק** רבותינו פירשו (יל"ש דה"א תרעט), שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, וזהו שאמר **לְדַעַת מַה-יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל**, וזהו **יוֹדְעֵי בִּינְהוּ לְעֵתִים**, כלומר: לזמני העולם; שהיו יודעים לחשב בתקופות המזלות.

בְּעַמּוּד עָנָן – גי' 122 + 170 = 292 עולה בזמ"ן נ"ץ חמ"ה

בְּעַמּוּד אֵשׁ – גי' 122 + 301 = 423 עולה שקיה"ח (ר"ת שקיעת החמה)

בְּעַמּוּד אֵשׁ – גי' 122 + 301 = 423 עולה ז"ה עלה"ש הב"א (עלה"ש ר"ת עלות השחר)

וַה' – פזר רמב"ן ה' ובית דינו. ביום הדין הגדול לעתיד לבוא, יוציא ה' חמה מנרתיקה והיא תעשה דין ברשעים (כגון ישעיה ד,ה,ו), כגון בבלי ע"ז א). אפשר כי מכאן ומבבלי שבת כג,ב בדברי רב יוסף לדביתוהו בהדלקת נרות שבת, מרומז כי לפחות פסוק **(שמות בשלח יג,כא)** מרמז לזמנים שונים בארץ-ישראל, הילכתיים ותוכניים (אמיתיים השייכים לתבנית העולם).

נקדים בציטוט קצר מהספר **זמנים בהלכה, הרב ח"פ בניש** הי"ו ע' 3: בא"י בגלל פרקצית השמש (שבירת קרני האור באויר) השמש נראית זורחת ושוקעת כאשר השמש האמיתית נמצאת כמחצית מעלה (60 / 31) מתחת לאופק. במדע האסטרונומיה מיקומם ותנועתם של גרמי שמים נקבע לפי מרכז קוטרם ללא תלות בתנאים משתנים. בהלכה הנץ חמה מוגדר כזריחת שפתה העליונה של השמש והשקיעה מוגדרת כשקיעת שפתה העליונה כפי ראות עינינו.

לכן הנץ והשקיעה ההילכתית מוקדם או מאוחר מהנץ והשקיעה האמיתיים (הנקרא התוכני הנקבע ע"י חישוב לפי תנועתם) במעט יותר מ- 3 / 4 מעלה (כ- 0.78 = 0.52 מעלה לפרקציה ו- 0.26 מעלה לזריחת חצי גוף). לדעת בעל הלבושים, הגר"א והגרש"ז (כנראה בעל התניא) מחשבים את חלוקת השעות לפי הנץ והשקיעה התוכניים. בע"כט – ל מצוינים אורכי זמן אור בא"י בימי תקופה שונים ומהם עולה כי בתקופת ניסן ותשרי אורך זמן האור ההילכתי ארוך מאורך זמן האור התוכני בכ-7 דקות ולכן הנץ התכני מגיע אחרי הנץ ההילכתי בכ- 3.5 דקות (כ-210 שניות) (בע"א אחר נאמר 3.7 דקות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה התכנית בכ-3.5 דקות. בימי תקופת תמוז וטבת הנץ התוכני מאחר בכ-4.5 דקות (כ-270 שניות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה ההילכתית בכ-4.5 דקות.

[כא] ... הַלֵּךְ – תרסא, אפשר מרמז להפרש הזמן בין הנץ והשקיעה ההילכתיים והאמיתיים בתקופות ניסן ותשרי בארץ-ישראל.

שעה ההילכתית היא בת 1080 חלקים. ב-**(בר וישלח לגיח) וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם** מצאנו כי ב- 19 חלקי שעה עגול השמש עובר מחצית קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.26 מעלה). ב- 38 חלקי שעה עגול השמש עובר מלוא קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.52 מעלה). סה"כ 19 + 38 = 57 חלקים גי' של מספר החלקים של תנועת השמש המחושבת, קרוב למספר **הַלֵּךְ** – גי' 55 או למשל גי' של המלה והכולל והאותיות (59). אם נקח את המילה "הולך" ואותיות וכולל עולה גי' 65, זה יהיה כעין מספר החלקים של תנועת השמש המדומה בשעת שקיעה או נץ כי בגלל שבירת קרני האור השקיעה או הנץ הנראים מתארכים. חלק שעה הילכתית בתקופת ניסן ותשרי אורכו בשעונינו 3.33333 שניות. 55 * 3.33333 = 183.33333 שניות = 3.05 דקות. 65 * 3.33333 = 216.66645 = 3.61111 דקות. ידוע ממעקב רב שנים כי חלים שנויים קלים באורכי זמן שונים לפי מיקום כדור הארץ ביחס לשמש בכל שנה ולכן מתקבלת תוצאה המתארת טווח זמן. בפסוק נמצאת תבנית הטעמים **[כא] וַה' הִלֵּךְ ... וַלַּיְלָה** – תרסא ... תביר, המרמזת לאפשרות של חישוב חשבוני כלשהו.

גי' המלה **וַלַּיְלָה** עולה 81. אם אלו חלקי שעה אזי 81 * 3.33333 = 270 שניות = 4.5 דקות שזה שווה להפרש בין זמן הנץ או השקיעה ההילכתיים ובין זמן הנץ או השקיעה התוכניים (האמיתיים) בתקופות תמוז וטבת.

לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואזלא, כעין מלמד, גי' המלים עולה 215 + 96 = 311, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי 311 * 3.33333 =

1036.6656 שניות = 17.2777 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית. זמן זה נקרא בין השמשות ומתאים למאמר הגמרא שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. היינו שיש פרק זמן שהם נמצאים ביחד, ואז מתהווים דמדומים.

לְהָאִיר לָהֶם – גי' 246 + 75 = 321, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי 321 * 3.33333 = 1069.9989 שניות = 17.8333 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה הפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה הפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונת רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקוש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי מיועט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיו לנשוא אחר בהלכה:

1.6 שמות בשלח יג,יז (התשע"ו)

שמות בשלח יג,יז: ויהי בשלח פרעה את-העם ולא נתם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן-ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה:

- ויהי** - רביע – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בשלח פרעה את-העם** – זרקא סגול, כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.
- טט - אור החיים** – מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **ולא נתם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא**.
- (א) ויהי** לשון צער ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.
- (ב) ויהי** לשון צער שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופ את ישראל לשוב למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לו חוזה בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש **בעל-הטורים** - את-העם (גי' 517 עם הכולל) - גם ערב רב (גי' 517 בדיוק)
- (ג) ויהי** לשון צער מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.
- (ד) ויהי** לשון צער על שעשה כביכול לווייה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך ארוכה

לשורש **נחם** שימושים אחדים (א) נחומים (קבלת נחומים) (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**), בתוך כך אפשר לכלול (**בר' יג**) **וינחם ה' כי-יעשה** – נחמה היתה לפניו שבראו (את האדם) בתחתונים; (ב) נהוג, הולכה, **[מכילתא דרבי ישמעאל - בשלח]**; (ג) ע"פ המשך **[רש"י (בר' יג), וינחם]** כל לשון נחום שבמקרא לשון נמלך מה לעשות וכן **[רש"י (בר' יג), כי נחמתי כי עשיתם]** – חשבתי מה לעשות להם על אשר עשיתם; וכאן **[רש"י (שם) בשלח יג, יז]** **פן-ינחם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב:

- ולא נתם** – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ומצב (ב) לעיל ולא כמצב (ג).
- לעומת זה **פן-ינחם** – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ולא לפי מצב (א) ולא כמצב (ב) לעיל **ולא נתם** – מקף כרב-משמע של מלת ולא כרב-מצב שבו בדרך כלל מצבים מסוימים לא מתיחסים אליהם בהמשך.
- נחם** (א) נחומים (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**) ... מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול שנא' (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך, אמר הקדוש ברוך הוא איני מתנחם עד שאנקום נקמתן של בני אפרים שנאמר **ולא נתם אלהים**. **[שם, יב]** ד"א **ולא נתם אלהים**, אף על פי ששלחם פרעה לא נתנחם הקדוש ברוך הוא, (על מה שעשו המצרים לישראל בניו) הביא עליהם עשר מכות וגאל בניו, אף על פי כן היה אומר איני מתנחם עד שאהרוג לכלן שנאמר (שמות יד) וינער ה' את מצרים בתוך הים וכתוב (שמות ט"ו) סוס ורוכבו רמה בים, וכתוב (יואל ד) מצרים לשממה תהיה לכך נאמר **ולא נתם**.
- (ב) נהוג, הולכה, ראה להלן **[מכילתא דרבי ישמעאל]**;
- ולא נתם אלהים** – מונח רביע, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים: **[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא]**
- ולא נתם אלהים**, אין נחוי זה אלא נהוג וכה"א נחית כצאן עמך וגו' (תהלים עז כא) וכתוב וינחם בענין יומם (שם /תהלים/ עז יד):
- (טט – א) **דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, קרוב הוא, קרוב הוא** הדבר שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (**שמות יג, יב**) **הווציאך את-העם ממצרים תעבדון את-האלהים על הדרך הזה**: (טט: דרך פלשת רחוקה מההר שבו יהיה מתן תורה). (טט – ב) ד"א **כי קרוב הוא קרוב הדרך** לשוב למצרים שנאמר דרך שלשת ימים נלך במדבר. (טט – ג) ד"א **כי קרוב הוא** קרובה השבועה שנשבע אברהם לאבימלך שנא' ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי לניני ולנכדי (בראשית כא כג) ועדיין נכדו קיים. (טט – ד) ד"א **כי קרוב הוא** קרובה מלחמה ראשונה לשנייה. (טט – ה) ד"א כי קרוב הוא בקרוב ירשו כנעניים את הארץ שנ' ודור רביעי ישובו הנה (שם /בראשית/ טו טז). (טט – ו) **לפת דבקות בתורה** ד"א כל שכן לא הביאן הקדוש ברוך הוא דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר אמר הב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והם בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נבללת בגופן מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי הזמן ושויין להם אוכלי תרומה. (טט – ז) ד"א **כי קרוב הוא** כל שכן לא הביאן המקום בפשוטה אלא כיון ששמעו כנעניים שישאל נכנסין לארץ עמדו ושרפו כל הזרעים וקצצו כל האילנות וסתרו את הבנינים וסתמו את המעינות אמר הב"ה לא הבטחתם לאבותם שאכניסן לארץ חריבה אלא לארץ מלאה כל טוב שנא' וכתוב (דברים ו יא) אלא הריני מקיפן במדבר ארבעים שנה עד שיעמדו כנעניים ויתקנו מה שקלקו:

כיו אמר אלהים פן-ינחם העם בראתם מלחמה, (טט – א) זו מלחמת עמלק שנא' וירד העמלקי וגו' (במדבר יד מה). (טט – ב) ד"א **כיו אמר אלהים** זו מלחמת בני אפרים שנ' ובני אפרים שותלח וברד בנו (**דה"א ז, כא**) **והרגום אנשי-גת** וכתוב (**תה' עח, ט**) **בני-אפרים נושקי רומי-קשת הפכו ביום קרב: (תה' עח, ט)** הפכו ביום קרב מפני מה ש-**(תה' עח, י)** לא שמרו פריית אלהים וכתורתו מאנו **ללכת**: עברו על הקץ ועל השבועה (פסיקתא דרב כהנא שמונים שנה נפל מהם מאה ושמונים אף, ויש אומרים ויצאו 30 שנה קודם לכן). (טט – ג) ד"א שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בפלשת ויחזרו להם. (טט – ד) ד"א **כיו אמר אלהים**, כדי שלא יחזרו לאחוריהם והרי דברים קל וחומר ומה אם כשהקיפם דרך עקומה אמרו (**במ' שלח יד, ד**) **נתנה ראש ונשובה מצרימה**: אלו באין בפשוטה על אחת כמה וכמה.

הסבר לתפקיד תבנית הטעמים של **כיו אמר אלהים** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע, אפשר כי המונח לגרמיה מקבל את תכונת הנאמר אחרי הפסק וכאילו כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחד ושוב כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחר. אכן, במכילתא שלוש סיבות ראשונות עוסקות במלחמות ואילו הסיבה הרביעית עוסקת במרידה בה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הפצות השערות**, **אתח, סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבו; **מקור פשטא** – מוציא פשטא; מרכא = מאריך; רבו; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקפ** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנת רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבו מינוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פר** – דרוש מהפסוק רעיונו לנרשא אחר בהלכה:

ולא-נתחם אלהים – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים, בדרך פנימיות התורה:

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

ולא-נתחם אלהים דרך ארץ. שלא נהג עמהם כדרך כל הארץ וכו' אבל הקדוש ברוך הוא לא עשה כן לישראל וכו' אלא שהיה מרחיצן וכו' וסך אותן כו' והלבישן כו' ונשאן כו' ומאיר לפניהם כו' [שמו"ר פ"כ י"א]. הנה לפי זה צריך להתבונן הגיזרה שארית הפסוק שאמר **ולא-נתחם אלהים דרך ארץ פלשתיים** דייקא, גם אומר **כי קרוב הוא**, וגם כן **כיו אומר אלהים פן** כו', (טו – א) ויש לבאר כפשוטו דבאמת הפירוש הוא שלא נהגם הש"י דרך ארץ פלשתיים, פלשתיים ידוע יניקתם מקומת הדין, על כן הם בניגמטריא כ' פעמים אלקיים, על כן היו רצועת מדרות לישראל כנודע, וגם האבות היה דירתם לשם לבטל כחם. (טו – ב) והנה לא הגיע עדיין זמן ביטולם, (טו – ג) ואילו היה הש"י מנהיגם דרך ארץ פלשתיים, לא היתה הנהגתם למעלה מן הטבע שלא כדרך כל הארץ, רק הכל מלוכב בטבע, אלקים הוא הנהגת הטבע, ולא הנהיגם הש"י **דרך ארץ פלשתיים**, כי רצה להנהיגם למעלה מן הטבע, ואמר ב' טעמים על זה. (טו – ד) אחת **כי קרוב הוא**, כביכול הש"י קרוב אלינו ואינו מתנהג עמנו כמו האדון עם עבדו רק כמו האב עם בנו שמרחיצו וסכו ומאיר לפניו, (טו – ה) וטעם הב' לא רצה להנהיג **דרך ארץ פלשתיים**, **פן-ינתחם העם** וכו' בראותם עצמות בני אפרים, כמו שמסיק המדרש.

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

ד"א **ולא-נתחם אלהים**. משל למלך שהיו לו בנים ונשבו והיו בשעבוד ומתו מהם ירד המלך והציל מה שנשתייר מהם והיתה שמחה לפניו על שהציל את בניו אבל לא היה מתנחם על אותן שמתו, עכ"ל [שמו"ר פ"כ י"ג]. הנה ג"כ שארית הפסוק אינו מתברר, ובפרט אומר דרך ארץ פלשתיים, והנראה לבאר על אותן שמתו בימי אפילה, שלא היו יכולין להתברר באותו הזמן ועתידין להתברר בעת קץ כמ"ש הנביא [ישעיה כז יג] ובאו וכו' והנדחים בארץ מצרים, היינו אותם שנדחו במצרים ומתו בג' ימי אפילה, והנה גלותינו החל הארוך הזה מתארך מפני שממתין הקדוש ברוך הוא עד שיוגמרו כל הביורורים וימלא כבוד י"י את כל הארץ, והנה למה לא המתין הקדוש ברוך הוא גם כן אז במצרים עד שיוגמרו כל הביורורים, הוא מפני כי אז לא היה בידם תורה, ונשארו משוקעים בתוך טומאת מצרים, וכבר צדיק מ"ט לפני רשע, שהגיעו למ"ט שערי טומאה ולא יכלו להתמהמה, שאלו נשתחו עוד כבר היו מגיעים ח"ו לשער הנו"ן, ואז היו משתקעים לגמרי ח"ו בטומאת מצרים, על כן היתה חפזון שכונה כביכול, ונתבררו אותן הקרובים לכיור, ואותן הניצוצי קדושה שנתבררו בהם הסיגים נשארו שקועים ושלטה בהם מדת הדין ומתו ונקברו בארץ מצרים עד עת קץ שנתבררו ובאו הנדחים בארץ מצרים וכו'. ולפי זה יתבאר הפסוק לדעת המדרש, **ולא-נתחם אלהים** (שלא התנחם כביכול) **דרך ארץ פלשתיים** (על אותן שהלכו דרך כל הארץ ונקברו בארץ פלשתיים, ששלט בהם קומת הדין הנרמז בפלשתיים כנ"ל, ולמה לא היה לו נחמה הרי רשעים היו, אמר בטעם **כי קרוב הוא**, כביכול קרוב לנו הש"י, (ז' ג) **ויפח באפיו נשמת חיים** וכו', מאן דנפח מתוכו נפח, ונשמותינו חלק אלוך ממעל כביכול בניו ממש, על כן חישוב מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח, ואם כן למה לא המתין כביכול עד שיוגמרו כל הביורורים כמו בגלות החל הזה, לזה אמר טעם ב', **כיו אומר אלהים פן-ינתחם העם בראתם מלחמה** (הגדולה משער הנו"ן (טו: של טומאה), שכבר הגיעו עד המלחמה הגדולה הלזו) **ושבו מצרימה**: (היינו ושבו לגמרי להיותם במצרים שקועים בתוכם ממש, ויתפרש ושבו היינו יתהפכו לגמרי להיותם כמוהם, כענין **שעיה ז'ג**) **ושבה ויהיה לבער**, ורבות כמו זה בפסוק, הבן הדבר, על כן לא המתין הקדוש ברוך הוא וזמן ניתן לנותרים עד עת קץ יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים.

ולא-נתחם אלהים – מונח רביעי, לפחות ארבעה נסיבות שאין ה' מקבל ניחומים על בניו (א) על שהמצרים העבירו בפרך את עם ישראל; (ב) על שהקב"ה נאלץ להפסיק את ה-430 שנה של הגזרה מפני שאחרת כולם היו אובדים ב-50 שערי טומאה; (ג) על בני אפרים שמתו במדבר; (ד) על בני ישראל שמתו באפילה; (ה) על הגולים ממלכות ישראל "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"; (ו) וכך כנראה על כל נשמות בני ישראל בכל הדורות. ואם אין מקבלים ניחומים משמע שאינו נשכח (כמו יוסף שלא קבל ניחומים עליו) והקב"ה זוכר את כל בניו והם יבררו ויתלהנו ויצרפו לעת קץ.

[רש"י **שמ' בשלח יג**] **פן-ינתחם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב. לפי תבנית הטעמים לא כולם לחזרו בהם לשוב למצרים. **פן-ינתחם העם בראתם מלחמה** – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ובעלי הלכות שונות או יחסים שונים לנושא. דבר המתגלה בעמדם על הים. [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח – מסכתא דויהי פרשה ב] ארבע תרות נעשו ישראל על הים, אחת אומרת ליפול אל הים ואחת אומרת לשוב למצרים ואחת מלחמה כנגדן ואחת אומרת נצווה כנגדן. זאת שאמרה ליפול אל הים נאמר להם (ז' ט) **ויאמר משה אליהם אליהם אלהים ה' ואת-ישועת ה' אשר-ישועה לכם היום**, זו שאמרה לשוב למצרים נאמר להם (ז' ט) **... כי אשר ראיתם את-מצרים היום לא תקפו לראתם עוד עד-עולם**; זו שאמרה נעשה מלחמה כנגדן נאמר להם (ז' ט) **ה' ינתחם לכם**, זו שאמרה נצווה כנגדן נאמר להם (ז' ט) **... ואתם תחרשון**.

שמות בשלח יד:

ויפרעה הקריב נישאו בני-ישראל את-עיניהם והנה מצריים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני-ישראל אל-ה': **רש"י** (י) **ויפרעה הקריב** - היה לו לכתוב 'קרב', ומהו הקריב? הקריב עצמו, ונתאמץ לקדם לפניהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל, ו). **נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה מכיל' שלח ויהי ב). דבר אחר: **והנה מצריים נסע אחריהם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תנחומא** (בשלח יג). **ויצעקו** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); ביצחק: "לשוח בשדה" (בר' כד, טג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא). **והנה מצריים נסע אחריהם** – מרכא מונח לגרמיה מונח רביעי, קריאה עם פסק: אפשר כי **והנה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מצריים** - מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **והנה מצריים נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד **ויצעקו בני-ישראל** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, עסוק מתמיד כפי' **אדמו"ר מ"ש לקו"ש ח"א** ע' 52 ואילך, "אך האמת היא שאין התפלה רק לתועלת עצמו, אלא כמו שכתב הרמב"ם (בכותרת להלכות תפלה) שהמצוות-עשה דתפלה היא "לעבוד את ה' בכל יום בתפלה", שעיקרה אינה בקשת צרכיו אלא "לעבוד את ה'", שעל ידי התפלה מתקרב האדם ומתיחד עם הקב"ה. לכן כנו את הצעקה להקב"ה בשם "אָמנות (אמנות)" ללמדנו שאין התפלה והזעקה רק לתועלת המתפלל שיושיעו הקב"ה מצרותיו, אלא ... עסוק תמיד ... **אל-ה'**: מקף בתפקיד בחירה של עבודת ה' בדביקות תמידית או בדביקות שאינה תמידית, וטעם סלוק מגביל שהבחירה היא תפלת דביקות תמידית לה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טווד"כ) כי במצוותך האמיתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **המצות השערות**: **אנתח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטני - מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דהא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דהא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביעי - 4; מונח רביעי - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - הקוש; השלישי: (קדמא - סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנה = תרשא - דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פז - דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 שמות בשלה יג,יז (התשע"ז)

שמות בא יב,מב:

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא תלילה לה' שמרים לכל בני ישראל להרחם: פ

שמות בשלח טו,א: **אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר**

אשירה לה' פירנאה נאה סוס ורכבו רמה בים:

הפסוק **שמות בשלח טו,א:** **אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר** (שם הוי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי)

אשירה ליהנה פירנאה נאה סוס ורכבו רמה בים: הוא מקור אפשרי לאמירת הלל בכלל, והפסוק (**שמות בא יב,מב**) **ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ ר"ת הל"ל של"ם** כמקור אפשרי לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

ישיר-משה - מקף, בתפקיד ענין בעל מצבים אחדים לאמירת שירת הים, או בעל חלקים אחדים, ע"פ **[בבלי סוטה לב]** לרבי עקיבא משה אמר שירת הים בחלקים והעם אמר בחלקים או על כל חלק ענה הללוקה. לשיטת רבי נחמיה בתחילה משה פתח ואח"כ הוא והעם אמרו ביחד.

ראה **[בבלי סוטה לב, - לא,א]** **אז ישיר-משה** - מונח תלישא-קטנה כעין שני תפקידי תלישא, (א) בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה משאר העם) לאמירת שירה ולקביעת אמירת הלל (ראה להלן ע"פ אור החיים), (ב) מחיצה - בשיטת רבי עקיבא משה ככעין מחיצה לעצמו מקדים ואומר השירה בעצמו ובני ישראל בכעין מחיצה לעצמם, אומרים אחריו. (ג) ענין של מחיצה או פריצת מחיצה כ-**[בבלי סוטה לא,א]** אמר רב תנחום: כרס נעשה להן (לעובדים) כאספקלריא המאירה וראו.

ועד מחיצה נלמדת בשירת הים כנאמר ב-**(שם' בשלח טו,כ)** **פ נתקח מרבים הנביאה - נתקח** - תלישא-קטנה, בתפקיד מחיצה, אנשים אמרו שירה במחיצה לעצמם, הנשים אמרו וחוללו במחיצה לעצמם.

נאמר ב-**[בבלי מגילה יד,א]** ... יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? - כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא (קריאת מגילת אסתר בפורים) זו הלילא (זה ההלל של פורים) וגו',

ע"פ **[אור החיים]** מי שאל ידו להוסיף הלל על ישועת ה' שיקבע אותו (טט - תיקון נביאים לומר הלל על כל צרה שנגאלים ממנה). וזה מתאים אנשי כנסת הגדולה שנענו לבקשת אסתר וקבעוה לדורות בתנ"ך וגם לקריאת מגילה בפורים על ישועת ה' מגזרת המן.

כתב ב-**[יד המלך ח"ד, הרב א"ס לנדא ע' 181]** (אוצר החכמה) (בן או נכד לנדודע ביהודה) [כד,א תוספת להל' חנוכה פ"ג ... וגירסת ההי"ף והגירסה האמורה בערכין מורה דכל ענין זה דיליף מגילת אסתר מן שירת מצרים הכל טוב והולך רק על שירת הלל אשר אמרו אז. אף על פי שכתב שבמגילה צריך להחליף מילת שירה במילת הלל עיינו בפסוק הפותח את שירת הים. המלים **את-השירה הזאת** מופיעות ארבעה פעמים בתורה, כאן פעם יחידה בתבנית טעמים **את-השירה הזאת** - מקף מהפך פשטא המרמזת להוציא הכתוב מפשרט.

שמות בשלח טו,א: **אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר** (שם הוי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי)

אשירה ליהנה פירנאה נאה סוס ורכבו רמה בים:

את-השירה הזאת ליהנה - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים שעשויים להיות אחד כפשרטו ואחד היוצא מפשרטו, או שנים היוצאים מהפשרט

פשרט הכתוב הוא שבח גדול לה' על הצלתם שנאמר בשעת מעשה. אפשר ששתי הדרשות שיש ללמוד מהכתוב הן כך:

[אור החיים] למד שני דברים אחד בקשר לשירת הים אחד להתקנת אמירת הלל: לימוד (א) ע"פ אור החיים על-כן נקבעה שירת הים בשחרית של כל יום, שבח לה' להזכיר כל יום גאולת מצרים. לימוד (ב) ע"פ אור החיים ויכולו להוסיף הלל ע"י מי שאל ידו להוסיף, ולזה ירמוז טעם תרסא במלים **אז ישיר-משה** בתפקיד בעל בחינה נעלה שהוא כעין מחיצה משאר העם, וחכמי ישראל שהם בעלי בחינה נעלה יכולים להוסיף אמירת הלל על ישועות ה'. מהתבוננות בקישור שיצר אור החיים בין שירת הים וההלל מוצעת דרשה המוצאת מקור ל-**הלל** בשירת הים במלת **ליהנה** אשר בשנוי סדר האותיות היא מלת הלל-יה. טעמי מהפך פשטא של **את-השירה הזאת** מרמזים להפך בסדר האותיות של מלת **ליהנה**, ומתקבל הלויה (למ"ד דגושה) זה כאילו נכתב הלויה-אמירת הלל ליה. (אופני ניקוד תה' קו,א) **הלויה**

בתחילת פסוק, (תה' קד, לה) **הלויה**: בסוף פסוק, (תה' קיא,א) **הלויה** (תחילת פסוק).

הקשר בין שם ה' וההלל נלמד ב-**[תלמוד ירושלמי סוכה פ"ג ה"י]**, ו-**[תלמוד ירושלמי מגילה פ"א ה"ט (וילנה יג,א)]**. דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי בעשרה לשונות של שבח נאמר ספר תילים באישור בניצוח בניגון בשיר במזמור בהשכל ברינה בתודה כתפילה בברכה המאושר שבכולן **הלויה שהשם** והשבח כלולין בו גו'

הזאת ליהנה ויאמרו לאמר - ר"ת ה - ל - ו - ל = "הללו" (בשם בתי שרה ברכה תחי')

צירופי המלים הבאים בפסוק מגלים תכלית הבריאה הודאת הנבראים לה' מביאה ליחוד עם הבורא:

ישראל ... השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר - ר"ת י - ה - ה - ל - ו - ל = הללויה. לדברים אחרים הנלמדים מפסוק זה ראה תבנית הטעמים דרגא מונח רביעי.

כתב **[באר מים]**, הרב פסחוביץ אברהם (חסיד הבית ישראל) ע' קד קה (אוצר החכמה) בשמות רבה בשלה "הה"ד נכון כסאך מאז ... וכוונת חז"ל (ר' ברכיה בשם ר' אבהו) במדרש עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותו, אתה הוא, אלא כביכול עומד, פ"י שלא היה לעולם חזקת קיום, כי עוד לא קבלו ישראל את התורה. אבל משעמדת בים, ואמרנו שירה לפניך באז ישיר (ובה מרומז ההלל) נתיישבה מלכותך (של ה'), וכסאך נכון, כי מאז התחיל הארת קבלת התורה ונתבסס העולם כמ"ש חז"ל אנכי תקנתי עמודיה סלה". עד קבלת התורה עד לגלוי תרי"ג מצוות התורה ... העולם כביכול עמד, שירת הים ושירת ההלל המרומזת בה הם תחילת תהליך יחוד קוב"ה ושכינתיה ... מביצוע ישראל בכלים (במצוות) שזוהו התיקון גלוי הא-לקות בעולם באמצעות ביצוע המצוות (הכלים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרָחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מנת רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה: פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּנִים – שילוב ר"ת וג' א"ל (ג + ג + ס = ה"ה הו"ה יהי"ה, ב"ן דו"ד ע"פ אוצר הג' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל) כ – ו – ר – ב, בסיכום: א"ל ברו"ך ה"ה הו"ה יהי"ה, א"ל ברו"ך ב"ן דו"ד (מחבר תהלים ובהן ההלוקות)

לַיהוָה – זקף-קטן, שתי דרגות: סתים וגליא.

[זהר פרשת אחרי מות (ח"ג דף ע"ג ע"א)], תנינן תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב **(תה' קמו"ט) מַגִּיד דברו דְבָרָיו לְעֵבֶקב דְּקָרוּ אֲמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל**, תרין דרגין אינון, יעקב ישראל, חד גליא וחד סתים כו'.

[זהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף נב,ב] ... שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב ויאמר יי' אל משה מה תצעק אלי, ותאנא בספרא דצניעותא אלי (כ"א א') דייקא בעתיקא תליא כלא, ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתנהיר, אמר רבי יצחק כדין כד אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידי עלאין ותתאין, ובגיני כך קשיא קמי קודשא בריך הוא כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה, מאי טעמא בגין דקריעת ים (בראשית ר"ס א') סוף בעתיקא תליא.

[ריקאנטי שמות טו (ח"ג רפ"ט ע"א)] עוד אמרו שם בלשון הזה, שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, ההוא דאיתגלייא בגיניה ההוא דאיתגלייא דתליא בועירי אפין, ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגליא (בכל ברכה שמברכים צריך לכיין סתום וגלוי). בלשון הזה כתב ה"ר אלעזר מוורמשא ז"ל, לכך תיקנו בחתימת כל ברכה ברוך אתה ה' לשכינה, וכל שלא ידע זאת החכמה המופלאה אל יהי מהרהר למי מתכוין רק לאביו שבשמים, וכן ראיית בכתב ר' יהודה החסיד ששלח לבנו, ע"כ ז"ל.

לימוד התורה (הידע והרצון האלקי) וביצוע המצוות (רצון ה') מבטא הנחת רוח האלקי על "שאמרתי ונעשה רצוני" וזה מביא ליחוד העולמות שנבראו עם הבורא, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

[ירושלמי (וילנא) פסחים פ"ט,ה"ג] ... א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כתיב **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ** בא ליל פסח ללמד על מפלתו של סנחריב ונמצא למד ממנו. מה זה (הגאולה מסנחריב שארעה בליל פסח ראשון) טעון הלל אף זה (פסח ראשון עצמו שמצוין על הגאולה ממצרים) טעון הלל. אי מה זה (פסח ראשון) טעון חגיגה אף זה (פסח שני) טעון חגיגה אמר ר' זעירא **כְּלִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ פני משה** בא ליל פסח ללמד וכו'. דזה נאמר על מפלתו של סנחריב שבישר להם הנביא שיאמרו שיר עליו **כְּלִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ** וה"ז בא ללמד ונמצא למד ש-**לִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ** דווקא הוא דטעון הלל במפלתו של סנחריב שהיה בלילה: את שאינו טעון הלל (טט - פסח שני). באכילתו אינו טעון חגיגה עמו באכילתו:

[בבלי פסחים צה,א משנה]. מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת. **[בבלי פסחים צה,ב]** ... הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. מנא הני מילי? - אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אמר קרא **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם** (רש"י: ביום שתגאלו מן הגלות) **כְּלִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ** (רש"י: כמו שאתם נוהגים לשורר בליל התקדש חג, ואין לך לילי חג להטעין שירה חוץ מלילי פסחים על אכילתו), לילה המקודש לחג (רש"י: כגון פסח ראשון) - טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג (רש"י: כגון ליל אכילת פסח שני, שאינו יום טוב) - אין טעון הלל. זה וזה טעון הלל בעשייתו כו'. מאי טעמא? - איבעית אימא: לילה (רש"י: דפסח שני, מיעט, אבל יום שהוא זמן עשייתו - לא מיעט, והרי הוא כפסח ראשון שטעון הלל בשעת שחיטתו, כדאמרן בתמיד נשחט (פסחים סד, א), ולקמן / ערבי פסחים / (ק"ז, א) אמרינן: נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש) קא ממעט, יום לא קא ממעט. ואיבעית אימא: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן (רש"י: דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל) ונטולין את לולביהן (רש"י: אנדרא נסבא, דברייתא היא הכי בפרק בתרא (שם, ערבי פסחים, ק"ז) ואין אומרים הלל? (טט - אבל ההבדל ביניהם שההלל בפסח נאמר בין הערביים ובליל פסח שלוש או ארבע פעמים (לנוהגים לאומרו אחרי ערבית) אבל של סוכות נאמר רק ביום).

ישעיהו ל,כט: הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ וְשָׁמַח לָכֶם בְּהוֹלֵךְ בְּסִלְיִל לְבָא בְּהַרְיָה' אֶלְצֹר יִשְׂרָאֵל:

הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, הרמב"ם פוסק כי הלל מדרבנן, הרב מבריסק מבחין בין שירת הלל שהיא חובה בליל פסח ויא ע"פ דברי קבלה, ובין קריאת הלל י"ח פעם בשנה שהיא מרבנן. אפשר כי דברי קבלה מעוגנים בלימוד ע"פ טעמים בכתוב **(שמות בשלח טו, א) אָז יִשָּׂר-מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה**

דרשות הגמרא מבוססות על פסוק בנביא **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשֶׁתְּךָ**, אבל אפשר כי הפסוק **(ש"מ' בא יב,מב) לִיל שְׁמֵרִים** הוא המקור בתורה לאמירת הלל שלם בליל פסח, מקור לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנית – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקפ-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיטע); דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה"ל – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה"ל – תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; פא – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

1.8 שמות בשלח יג,יז (התשע"ח)

שמות בשלח יג,יח: וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

[תורה שלמה [רנב]] (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר מהו [יִסַּב], שהרביעם כדרכי המלכים רבוצין על מטותיהם [במדבר"ר פ"א,ב]. [תורה שלמה [רנד]] [ש"ר פ"כ,יח] מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר [יִסַּב אֱלֹהִים]. [מדרש אגדה [בובר]] (שם' בשלח יג,יח) [יִסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם]. שהסיבן במסיבה מבני מלכים, ומיכן להסכת פסח מן התורה:

[תורה שלמה [רנב]] (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם... בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו אלופי אדום ומואב ונענעו ועמלק עומדין ונותניו את העצה היאך לבא על ישראל. כשראה הקב"ה כן סבב אותן שלא יבואו עליהם, שנא' (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם. ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכה,ב) וַיִּוָּשְׁלֹם הָרִים סָבִיב לְהָוֵה סָבִיב לְעִמּוֹן מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: [שמו"ר פ"כ] [תורה שלמה הערה [רנב]] כך היו בני עזה ואשקלון וכל ארץ פלשתים עתדין לעמוד כנגד ישראל בשעה שיצאו ממצרים אמר הקב"ה שלא יראו ישראל המלחמה ויחזרו כו' מה עשה הקב"ה הוליכן דרך אחרת שנא' וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם.

יִסַּב – קדמא = 4-רביע – תפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז קודם כי טעו בחישוב הקץ, ופגעו בהם פלשתים יושבי גת והרגום, והיו עצמותיהם מתגוללים במדבר. וזה הסבר אחד לחזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל.

(שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם – פסק בין המלים אֱלֹהִים אֶת סיבה (א) למנוע שטף קריאה שבה אות "מ" אחרונה של מלת "אלקים" תתחבר לאות "ת" של מלת "את" בהתעלמות מאות "א" של מלת "את" וישמע "מת" שזה איסור ברכת השם. (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם וגו'. אפשר שלפנינו מדה י"א מל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג, סדור שנחלק בקריאה ודרישה עם טעם פסק (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ועליה נסמך הלימוד וההלכה [ש"ר פ"כ,יח] מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר וַיִּסַּב אֱלֹהִים.

אפשר שיש עוד לימוד עם טעם פסק שבו תחילת (יג,יח) מסיים את סיום (שם' בשלח יג,יז) וַיִּשְׁבוּ מִצְרָיִמָּה: (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ומשמעותו כנאמר ב-[תורה שלמה הערה [רנב]] אמר הקב"ה שלא יראו ישראל המלחמה (שמכניס פלשתים, אלופי אדום ומואב וכנען ועמלק) ויחזרו כו' מה עשה הקב"ה הוליכן דרך אחרת

בקריאה ודרישה ללא טעם פסק ובשילוב עם הסבר טעם מקפ במצב (א) עם ישראל לבדו. במלים אֶת־הָעָם (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ודרישה ללא טעם פסק ובשילוב עם הסבר טעם פסק ולימוד המובא ב-[תורה שלמה [רנב]] ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכה,ב) וַיִּוָּשְׁלֹם הָרִים סָבִיב לְהָוֵה סָבִיב לְעִמּוֹן מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: [שמו"ר פ"כ]

הסבר ל-(שם' בשלח יג,יח) אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר

(שם' בשלח יג,יח) אֶת־הָעָם – מקפ כרב-משמע מלת "העם" כאן (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. אפשר כי בתבנית הטעמים אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, נבחר מצב (א) ואילו בתבנית הטעמים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, נבחר מצב (ב):

[תו"ש הערה [רנד]] ... [ה-זחר ח"ב] מה (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר יַם־סוּף לתקנא ארחא לאתריה [לקרוע הים]. רבי יהודה אמר מאי שנא (מה השוני) כד הווי ישראל במצרים דכתיב שלח את עמי (שמות א), כי אם מאן אתה לשלח את עמי (שמות ט,א) כו' ובהוא זמנא לא הווי גזירין (לא היו נגולים) ולא אתקשרו ביה כדקא יאות (לא היו קשורים הייטב בקב"ה, והקב"ה קורא להם עמי) והכא דהווי גזירין (אחרי שלמו) ועבדו פסחא (ועשו הפסח) ואתקשרו ביה (היו קשורים הייטב בקב"ה) קרי לון אֶת־הָעָם. אלא בגין ההוא ערב רב דאתדבקו בהו ואתערבו בהדיהו קרי לון אֶת־הָעָם סתם. כמד"א (שם' תשא לב,לה) וַיִּגְּף ה' אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַעֲגֹל (שם' תשא לב,א) וַיִּקְהַל הָעָם עַל־אֶהָרֹן (שם' תשא לב,א) וַיִּרְא הָעָם כִּי־בָשַׁשׁ מֹשֶׁה וְכֵן כָּלְהוּ. ואי תימא וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כד הווי סלקין ממצרים ולא אתחברו בהדיהו אינון ערב רב קרי ליה בני ישראל כיון דאתחברו בהדיהו, דכתיב (שם' בא יב,לח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַעֲגֹל, קרי לון העם. ואולי יש לפרש כן דרשת המכדוש"ב, ש-אֶת־הָעָם כלומר (ט: את) הערב רב גדרו שלא ויכלו לחזור.

אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ועל כל אחד חלה תכונה או הלכה (א) שוה, כאן הנושא סובב ה' על עמו ביציאת מצרים ובכל הדורות. אפשר שזאת הדרשה שהובאה לעיל ב-[תורה שלמה [רנב]] ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכה,ב) וַיִּוָּשְׁלֹם הָרִים סָבִיב לְהָוֵה סָבִיב לְעִמּוֹן מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: [שמו"ר פ"כ]

הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כהסבר למלת (שם' בש' יג,יז) אֱלֹהִים (שם' בשלח יג,יח) אֱלֹהִים המלמדת על מידת גבורה שבה הקב"ה מתגלה בעשותו ישועה לישראל (קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ענני כבוד, באר מים, מן, שליו ועוד נסי מדבר בתמידות ארבעים שנה) ובפורשו הגנתו סביב לישראל.

אֶת־הָעָם הַרְדָּף הַמִּדְבָּר – תביר מרכא טפחא, עין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב, ושעל חלק מהפרטים לא חלה תכונה או הלכה (ב). תכונות ההגנה והישועה לא חלו על הערב-רב. [אור החיים] במקום אחר דורש שהערב-רב חי מחוץ לענני הכבוד ועם הזמן הלך וכלה.

עיון בכתוב (שם' בש' יג,יח) הַרְדָּף הַמִּדְבָּר יַם־סוּף

[מלב"ם] (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים. הכין השם ההכנה לזה ע"י שהסב את העם דרך המדבר ים סוף, שזה היה ההכנה אם להפיל אימה ופחד על יושבי כנען ע"י נס של קריעת ים סוף כמ"ש שמעו עמים ירגוון, וז"ש שהסב אותם ים סוף, אם במה שאז האמינו בה' ובמשה עבדו, ואם מה שקבלו תחלה את התורה שעז"א שהסב אותם דרך המדבר, וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **הפצת התשעורת**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב ששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקפ** – כד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מנת רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקוש; השלישית: **קדלא** = סדר קדימות; **אולא** = גריש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדלא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

יִנְסָב – קדמא, שמבריאת העולם היה בתכנית האלקית קריעת ים-סוף

הַיָּרֵךְ הַמְּדַבֵּר – טפחא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **יִנְסָב** – וההגבלה הבאה מטעם אתנה. הקב"ה הגביל הליכתם דווקא אל ים-סוף כדי לקרוע את ים-סוף שתבטיע בישראל אמונה עמוקה בישועות ה', תשמיד סופית את מצרים ותבטיע יראה בלתי מוגבלת בכל העמים כמו שאמרה רחב **(יהושע ב)** **(ו)** ותאמר אל האנשים: **זֶעַמִי בְרַיְתוֹ ה' לָבַם אֶת־הָאָרֶץ וּבִי־נִפְלְאָה אִמְתְּכֶם עֲלֵינוּ וְכִי נִגְוָנוּ פֶלֶא יִשְׁבִי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: (י)** **כִּי שְׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ ה' אֶת־יָמֵי יִם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם**

[תורה שלמה (רסג)] (שם' בש' יג,יח) וְהַמְּשִׁים עָלוּ, אמר רבי יהושע מחומשים, שנתכנסו לישראל חמשה כיוצא במנינם, וכך לעתיד לבוא אומות העולם מתכנסין אצל ישראל, הה"ד **(זכריה ב,טו)** **(טו) וְנָלוּ גֹזִים רַבִּים אֶל־ה' בַּיּוֹם הַהוּא**, וביותר בניו של ישמעאל הה"ד **(ישעייה ט,ז)** **כִּלְבָּאֵי קָדָר יִקְבְּצוּ לָהּ אֵילֵי נְבוֹזֹת יִשְׂרָאֵל וְעָלוּ עַל־רִצְוֹן מִזְבְּחֵי וְבֵית תַּפְאֲרֵי אֶפְרָיִם: [תנחומא מכת"י]** ועוד נדרש במלת **וְהַמְּשִׁים** על חמישה כלי זיין שהוציאו עמם וב-**וירושלמי שבת פ"ו,ה"ד**) חמשה עשר כלי זיין (גרסאות שונות מה היו) וזה קשור ל-**[משנה שבת פ"ו,מ"ד]** לא יצא האיש לא בסיף לא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח, ועוד שאלו אבריהם יצחק יעקב משה ואהרן

[רמב"ן] (שם' בש' יג,יח) וְהַמְּשִׁים עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל – לומר כי אף על פי שהסב ה' אותם דרך המדבר היו יראים פן יבאו עליהם פלשתים יושבי הערים הקרובות להם והיו חלוצים כמו היוצאים למלחמה. ויש אומרים שספר הכתוב שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים:

[הגדה של פסח <שיח שדה> גלעד אבישי ע' מ (אוצר החכמה)] יציאת מצרים היתה ביום ה' וי"א יום ר' ט"ו ניסן בה' שעות ושלוש רבעי שעה והיו בני ישראל (במקור חסר 60) ריבוא ולכל אחד היה חמישה ילדים (ראה להלן ת"י מחמש משפחות) ופחות מגיל עשרים היו שמונים אלף וי"א דבני ישראל היו יותר מתשע מאות תשעים ויש מליין ושמונה מאות ושישים אלף וערב רב יצאו עמהם ק"כ ריבוא וי"א ק"מ ריבוא וי"א ק"ס ריבוא ואחרים אומרים דיצאו עמהם מאתיים וארבעים ריבוא וכיצאיתם התרפאו כל ישראל מכל מחלותיהם וממליחיהם ונפתחו להם נ' שערי בינה ולכל אחד היה לכל הפחות שבעים חמורים טעונים כסף וזהב וי"א תשעים חמורים ויש האומרים מאתיים וארבע חמורים ואחרים אומרים דהיה לישראל מספיק כסף וזהב עד שיכלו כל אחד מהם לתרום את כל אוהל מועד וכליו לבדו ונשא כל אחד מהם ט"ו מיני כלי זיין ויש גורסים ה' מינים.

(שם' בשלח יג,יח) בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל – מקף ע"פ **[תוי"ש הערה (רנד)]** ... **[הזהר ח"ב]** שהובא לעיל, כרב-משמע מלת "בני-ישראל" (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. וצ"ע ע"פ איזה הסבר התורה ממישיכה כאן.

וְהַמְּשִׁים – תביר, מחלק וממעט ב-**עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. שהיוצאים הוציאו ילדי משפחות שהוריהם מתו באפילה (יש לברר האם הם נמנים במנין האחרון במדבר וקבלו נחלה), שיצאו עמם אברהם יצחק יעקב, שהיוצאים הוציאו עמם כלי זיין, שהיוצאים הוציאו עמם רכוש רב, מזון רב ליוצא למדבר (סותר את פירוש רבי סלנט להלן), שיצאו עמם ערב-רב רב מאד. לפי **[רמב"ן]** כעין התרחבו במחשבתם שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים:

וְהַמְּשִׁים טעם תביר תומך במדרשים כמו **[פרקי דרבי אליעזר] [מכילתא דרשב"י]** שרק חלק חמישי או חמישים או חמש מאות או חמשת אלפים מבני-ישראל יצאו ממצרים **[רש"י]** והשאר מתו בשלושת ימי האפילה במכת חושך.

[תרגום המיוחס ליונתן] - (שם' בש' יג,יח) וְאַחֲזָרוּ ?? יַת עֲמָא אֹרְחָא מְדַבְּרָא דְיִמָּא דְסוּף וְכָל חַד עִם תַּמְשָׁא טַפְלִין (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) **סְלִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם:** (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) – וביאר רבי יוסף צבי סלנט שילדי אלו שמתו בימי האפילה לא מתו וכל אחד מהיוצאים נטל בחסותו ילדים מחמש משפחות (משפחתו ועוד יתומים מארבע משפחות).

[מנחה שלוחה – הגדה של פסח, קיציס אשר, ע' סא (אוצר החכמה ע' 59)] וביאר רבי יוסף צבי סלנט ביאר נפלא באמיתותו, הן ארבע חמישיות מתו בשלושת ימי האפילה ואם כן ילדיהם נשארו יתומים, ונמצא שמאות אלפים מילדי ישראל נותרו יתומים ועזובים, ללא משען ומשענה, ומי ידאג להם, מי יפרנסם? הנה כי כן אלה שנשארו, חמישית מכלל ישראל, הם אשר דאגו ליתומים אלו, וכאשר יצאו בני ישראל ממצרים נטלה עימה כל משפחה את עשרות ילדיה שלה ומלכודם צירפו אליהם גם את הילדים היתומים של **אַרְבַּע** משפחות אחרות ונמצא שכלל משפחה נוספו מאות ילדים. אך כיצד ידאגו לכולם מנין יתנו לכולם אוכל במדבר? אלא כאשר בראש מעיניהם רק המחשבה על הזולת ודאגה לו אין מקום לשאלות שכאלה וזהו החסד בהתגלמותו.

וריבוננו של עולם יזכור לנצח את החסד הנפלא שעשו ישראל במצרים ובצאתם משם, אלה שנותרה בידם מנת אוכל ועומה ובחפץ לב ויתרו עליה לזולת, באומרם "כל דכפין ייתי ויכול", אלה שהשאילו לאחרים את שרידי תכשיטיהם, אלה שנטלו עימם מאות ילדים למדבר – חסד! כל אלה ביטלו רצונות אנוכיים, גילו רגישות אמיתית לצער הזולת – ולכן רק הם זכו להיגאל! עולם של חסד הולך ונבנה, ולנצח – "זכרתי לך חסד נעורייך ..."

(שם' בשלח יג,יח) מֵאַרְצָא מִצְרַיִם – מרכא סלוק, רבוי הגבלות. אפשר שזה מקור לדרשות שמצרים הוא מקום של הגבלות, מצר ים. ביציאה השתחררו מהגבלות אלו.

שמות בשלח יג,כא: וְהוֹ הַלֶּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעִמּוּד עֲנַן לְנַחְתָּם הַיָּרֵךְ וּלְגִלְגָּה בְּעִמּוּד אֵשׁ לְהַאֲרִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וּלְגִלְגָּה:

וְהוֹ - פזר הלך – תלישא-קטנה,

תלישא-קטנה מרמזת על שיעור זמן שבו עמוד אחד מקדים להצטרף לעמוד האחר קודם לסיום תפקידו של האחר.

פזר מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו. **למקום אחר** מלמד שיעור תוספות שבת ע"פ **[תורה תמימה הערה פ']** ... ואפשר לומר ע"פ משי"כ הפוסקים דכשם שמצוה להוסיף מחול על הקודש בין בערב שבת בין במוצאי שבת, כך מצוה שלא להוסיף הרבה יותר מדאי, יען כי כשמוסיפים קצת ניכר שלשם קדושת שבת מוסיפין, וגו'

למקומו נראה להסביר ביחד עם המשך הקרא **(ג,כא) לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם** – קדמא ואולא .... **(ג,כב) לֹא־יָמִישׁ עִמּוּד הָעֲנַן** – גרשיים מהפך פשטא. התבנית הזאת היא כעין קל וחומר המוגבלת ב"דיו" לענין מורא שמים.

הנדידון: המלמד **וְהוֹ הַלֶּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם** מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול^(ט) [קדושין ל"ב א']:

ואולא – הולך אחריו הנלמד **(ג,כב) לֹא־יָמִישׁ עִמּוּד הָעֲנַן** – גרשיים מהפך פשטא המוגבל ב"דיו" וזה ע"פ **[תורה תמימה הערה עו]** ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש מורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונה – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרוא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – ב"ב ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסוק** – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא טול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זרקא-קטן** – 2; **זרקא-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מנת רבוע** – לפחות 4; ... **זרקא-קטן** ... **זרקא-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיו לנשוא אחר בהלכה:

1.9 שמות בשלח יג,יז (התשע"ט)

שמות בשלח יד,ו: וַיֹּאכֶל אֶת-רֹכְבוֹ וְאֶת-עֵמֹו לָקַח עִמּוֹ:

תבנית הטעמים (סלוק) טפחא אתנה מקף טפחא מרכא סלוק, תבנית הטעמים (סלוק) טפחא אתנה או (סלוק) טפחא מונה אתנה מופיעה בתורה 410 פעם והאיר [הרב פיש יקותיאל זלמן ה"ו] שתבנית הטעמים טפחא מונה אתנהקתא ותבנית הטעמים טפחא אתנהקתא מופיעה בכל התורה 410 פעמים, ונראה לברך את הקשר של מספר 410 לטעמים אלו, דמוכא ברמ"ד וואלי (ספר הליקוטים ע' שלו) טרחה סוד הטרחה והעמל שעמלים דרגין קדישין לעשות הזיווג המבוקש, מפני הקלפות המתמזעים. ואחריה יבא אתנה קשיטתו טאים מן הארץ ורשעים עוד אינם. ורואים שטעמים אלו מסמלים את סילוק הקליפות מהמלכות, וזה הסוד של מספר 410 שמסמל את העולם השמיני וגו' ועוד שהיחס בין מספר פסוקי התורה והמספר 410 מלמד על "יד הוי"ה" היינו השגחה פרטית בכל.

(יד,ו) וַיֹּאכֶל אֶת-רֹכְבוֹ - (סלוק) טפחא אתנה תבנית טעמים של (דב' וא' וד), שְׁמַע וְשָׂרְאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֱחָד: תבנית הסיפא די דומה לסיפא של (דב' וא' וד), "שמע ישראל" מציין קבלת עול מלכות שמים ויש המורידים בקבלת עול מלכות שמים וזה מתאים לכתוב כאן. ע"פ [שפת אמת וישב תרן] המובא בריכוז הפסוקים בתבנית "שמע ישראל – בראשית ברא" בני ישראל מתקנים ניצוצות הקדושה שהיו מיועדים לאומות העולם אם היו מטיבים מעשיהם. [שפת אמת בחקתי תרמ"א] כל עניני עוה"ז להיות נמשכים אחר הקדושה.

(יד,ו) וַיֹּאכֶל אֶת-רֹכְבוֹ - טפחא, ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי ורבוי. כנדרש ב- [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד,ו) וַיֹּאכֶל אֶת-רֹכְבוֹ, הוא בידו אסרו דרך מלכים להיות עומדים ואחרים מציעין להם תשמיש המרכבה ואוסרין אותה (ט: השנוי) אבל פרעה הרשע (ע"פ "ב"ר (וילנא) וירא נה,ח) (בגלל) שנאה (אשר) מקלקלת את השורה) הוא בידו אסרו והציע תשמישי רכבו (ט: הרבוי) וכיון שראו גדולי מלכות עמדו כולם ואסרו מרכבותיהם והציעו לעצמן.

(יד,ו) אֶת-רֹכְבוֹ - מקף כבורר בין (א) רכב פרעה בלבד ובין (ב) רכבי חילותיו, כאן ע"פ [תנחומא (ורשא) פרשת שופטים יג] (שנוי נוסף) עצמם פרעה והלביש כל הסוסים (של פרשים ושל מרכבות) ואפילו כל ההדיוטות אבנים טובות ומרגליות, (יד,ו) אֶת-רֹכְבוֹ - אתנה כמגביל את עבדי פרעה מלאסור רכבו ומלהציע תשמישו ולהשאיר פעולות אלה לפרעה עצמו.

(יד,ו) וְאֶת-עֵמֹו לָקַח עִמּוֹ, (יד,ו) וְאֶת-עֵמֹו - מקף טפחא, מקף כבורר בין (א) ברגיל פרעה כאליל התנשא על עמו (ב) כאן יחס של שוויון לחילותיו. כאן במשמע (ב). ובכך יובן (יד,ו) וְאֶת-עֵמֹו - טפחא, בתפקיד שנוי ורבוי (כאן רבוי שינויים ביחס פרעה לעמו) כנדרש ב-

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד,ו) וְאֶת-עֵמֹו לָקַח עִמּוֹ, (שנוי א עצם דיבור עם עמו) לקח עמו דברים (שנוי ב) אמר להם דרך מלכים להיות מנהיגין בסוף וחיילותיהם מקדימין לפניהם אבל אני אקדים לפניכם שנאמר (שם' בש' יד,ו) וּפְרַעֲה הַקְרִיב, (שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוזזין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשווה אתכם כבוזה שנאמר (שם' בש' טו,ט) אַחֲלַק שְׁלָל (שנוי ד) ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם לכך נאמר (יד,ו) וְאֶת-עֵמֹו לָקַח עִמּוֹ לקחם עמו דברים.

(יד,ו) לָקַח עִמּוֹ - מרכא סלוק כרבוי הגבלות, אפשר שזוהו (שנוי ג) לעיל שפרעה הגביל עצמו מליטול מהשלל בראש לכל חילותיו.

שמות בשלח יד,ח: וַיִּחַן ה' אֶת-לֵב פְּרַעֲה מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְה: יציאת הניצוץ הקדוש שכאן הוא יחוד ז"א ושכינתיה היא המלכות – היא כנסת ישראל המאוחדת עם עם ישראל וזה אמצעי לירושת ארץ-ישראל ו-(ישעיהו יא,ט) מְלָאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֲתִידָה' פְּנִים לְפָנִים לְגַם מְכַסִּים: [ארמון על מכוננו (מהד"ב), ארמוני מ"ח (אוצר החכמה)] 300 – אלהיים במלוי אלף למד הי יוד מס, ברחמיים – הוי"ה באתב"ש מצפ"ץ, פר"ך – לומר שכל המשתעבד בישראל כאילו משתעבד בהקב"ה, צי"ר צרי"י מכפרים על עוונותיהם, שורש הדין והכולל רפ"ט והדינין במלכות תתאה, וכשמתחברים עם ו"ה (סה"כ 300) נמתקים.

380 – יש"ע הם צינורות השפע מהעלם אל הגלוי בהכאת אורות אותיות שם הוי"ה באותיות שם אדני"י פ' פעמים א' ה' פעמים ד' ו' פעמים נ' ה' פעמים י' והוא גי' ש"פ אורות וזה שאמר (ישעיהו סא,ג) כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי-יִשְׁעַ יִש"ע מלבוש מלכות לנשמה.

380 – מספ"ר הוא בחינת יסוד כנוצר בסבא דמשפטיים, ויש לומר מספר גימטריא שלו"ם עם ד' אותיות, ונודע (וזהו בחקותי קט"ו ע"ב) כי היסוד נקרא שלום, גם היסוד מחבר הוי"ה אדני"י שממשך הארה מהוי"ה לאדני"י בהכאת אורות אותיות שם הוי"ה באותיות שם אדני"י (כלע"ל). וידוע כי המלכות היא סוד ה-מספ"ר בעוד המשפיע הוא סוד האותיות. שם הוי"ה פשוט בכתר, מלא בחכמה, ומלא דמלא בבניה, והנה המלכות מקבלת מכל השפע העליונים כי לית לה מגרמא אלא מה דיהיב בה בעלה.

380 – י' פעמים אהי"ה אהו"ה (38 = 17 + 21) ועולה חמ"ר לבני"ם ועולה רקי"ע. ב-מצריים (380) תקנו ישראל כל אלה, כי אהי"ה אהו"ה עולה צד גבורות הדעת.

104 – סגיאל – שר של גיהנם. אפשר שמרמוז שלא רק עוזא (שם השר של מצרים ע"פ [אוצר המדרשים (אייזנשטיין ע' 148)]) או שמו מצרים ע"פ [שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא,ה], אלא כמו שמובא ב-[זהר שמות בשלח] על (שם' בשלח יד,ז) וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב פָּחָז, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות. וזה מלמד על ההתנגדות הגדולה ליציאת בני ישראל ועמם השכינה הקדושה לגלוי השפע האלקי ולגאולת העולם.

מצד אחר 104 עולה טיפ"ה העולה ד' פעמים שם הוי"ה. י"ב צירופי שם הוי"ה (כמו בצירופי ראש חדש) הם סוד ג' טיפין, שכל טיפ"ה הוא בגי' ד' פעמים הוי"ה (סה"כ י"ב צירופי שם הוי"ה). ג' טיפין אלו תקנו ג' האבות הקדושים בסוד דאיתא ב-[תיקוני זוהר סט ק"ב] ... אברהם תיקן טיפ"ה קדמאה, לכן נקרא (בר' לך יז,ה) אַבְרָהָם ה' העולה טיפ"ה.

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו,ג) כִּי-בָאֲתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְהַבְיֵאתָ אֶת הַגְּרִים שְׂמִיבִיאָן וְקוֹרְאִין לְפִי שֵׁנ' לְאַבְרָהָם (בר' לך יז,ה) כִּי אַבְרָהָם וְגוֹיִם נִתְמַיְדָ: הרי הוא אב לכל העולם כולו שנכנסו תחת כנפי השכינה ולאברהם היתה השבועה תחלה שיישו בניו את הארץ:

(בר' לך יז,ה) כִּי אַבְרָהָם וְגוֹיִם - תביר מרכא טפחא, אַבְרָהָם וְגוֹיִם - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזהו אב לכל העולם או אב לכל שנכנסו תחת כנפי השכינה ולא רק לצאצאי אברהם אבינו משרה.

כִּי - תביר מחלק בקבוצת כל העולם, או אפילו בין בניו מיעקב שהם היורשים הבלעדים של ארץ-ישראל ובין הגרים ולא כל שכן שאר העולם שאין להם ירושה בארץ-ישראל. אבל אם הגרים קנו בארץ-ישראל אז יש להם חלק בארץ-ישראל שלא בירושת הארץ ולביכורים מביאין ולא קוראים וידוי [משנה ביכורים פ"א,מ"ד].

ע"פ [מדרש תנאים (דב' תבוא מ"ו,א)] אב לצאצאי יעקב ולגרים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ולכל העולם אבל ירושת הארץ רק לבני יעקב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעש"ט; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרשא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא גול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונת רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – הוקש; השלישית: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גריש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרשא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

(שמ' בשלח יד,ח) מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ – ע"פ הסבר **[ארמון על מכונן]** גימטריאת **מִצְרַיִם** (380) מייצגת מידת יסוד (ויסוד מייצג את שש המידות הג'ת"ג נה"ז וזה הנקרא זעיר אנפין), גימטריאת **וַיִּרְדְּףָהּ** (300) מייצגת מלכות תתאה, שכביכול הייתה בשעבוד ו- פ"ך (300) – לומר שכל המשתעבד בישראל כאילו משתעבד בהקב"ה, ע"פ **[אמרי נועם]** ו-**[יעבץ]** גימטריאת המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדו"ל עולה יסו"ד מלכו"ת, אפשר שג' המלים **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה של הניצוץ הקדוש של צנורות השפע המעבירים השפע מהעולם אל הגלוי והמביאים לכפרה ברחמי"ם (300), מ'י פעמים אהי"ה אהו"ה (21 + 17 = 38) עולה צד גבורות הדעת אל שם אלהי"ם במלוי אלף למד הי יוד מם. **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה ליציאת הניצוץ הקדוש שכאן הוא יחוד ז'א ושכינתיה היא המלכות – היא כנסת ישראל המאוחדת עם עם ישראל וזה אמצעי לירושת ארץ-ישראל המרומז בהפרש הגימטריאות בין תקע"ו ובין **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** 576 – 680 = 104 העולה **(בר' לך יז,ה) אֲבִהֶמוֹן** והוא רמז לירושת ארץ-ישראל ע"י עם ישראל ובכך להביא לאיחוד בין קב"ה ושכינתיה – כנסת ישראל והתורה ויביאו לתכלית **(ישעיהו יא,ט) לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחַתּוּ בְּכַלְהֵר קִדְשֵׁי יִמְקֻלָּהּ הָאָרֶץ דַּעֲהָ אֶתְהָ' פְּמִים לְגַם מְכֻסִּים: פ**

שמות בשלח טו,י: נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּפָסְמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים:

(מכילתא דרבי ישמעאל (וגם דרבי שמעון) בשלח - מסכתא דשירה פרשה ז) הא כל אותן האלפים והרכבות **(שמ' בש' טו,י) צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת** במי ים אדירים **בְּמִים אֲדִירִים**. ד' נקראו אדירים ואלו הן הקדוש ברוך הוא נקרא אדיר שנאמר **(תה' צג,ד) אֲדִיר בְּמַרוֹם ה'** ישראל נקראו אדירים שנאמר **(תה' טז,ג) אֲדִירֵי פְּלִתְפָצִיבָם**, מצרים נקראו אדירים שני **(יחזקאל לב,יח) אֹתָהּ וּבְנֹתָהּ גֹזְזִים אֲדָרְכָם**, [המים נקראו אדירים שני **(תה' צג,ד) מְקַלְוֹת מִים רַבִּים אֲדִירִים** נגלה הקדוש ברוך הוא שהוא אדיר על ישראל שנקראו אדירים להפרע מן המצרים שנקראו אדירים] במים שנקראים אדירים שני **(שמ' בש' טו,י) צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים:**

מאדירים - אלו המצרים, דכתיב: (שמות בשלח טו,י) צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים {ר} אֲדִירִים:

[מנחות הוצאת שוטנשטיין הערות, הערה [35]] המפרשים מסבירים מנין לגמרא ש- **אֲדִירִים**: אינו תואר למים שנזכרו במלה שלפני-כן **{בְּמִים {ר} אֲדִירִים}** אלא הוא בטוי בפני עצמו המתייחס למצרים (עיין מהרש"א; רי"ף על עין יעקב; הגהות חק נתן; הגהות חשק שלמה; חכמת מנוח; עיין פרדס יוסף שם. ועיין שערי תשובה ופרי מגדים המובאים בהמשך שהביאו סיוע לכך ממה שיש טעם טפחא תחת **בְּמִים**, והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **אֲדִירִים** לא קאי על המים אלא על המצרים).
 וכתבו הפוסקים ע"פ גמרא שלנו, שכיון ש- **אֲדִירִים** אינו מתייחס ל- **בְּמִים**, צריך להפסיק מעט ביניהם (שערי תשובה אורח חיים סוף סימן מח, פרי מגדים שם נא, משבצות זהב ג, משנה ברורה נא, יז; וראה עוד חשק שלמה; בסידור עבודת ישראל [לרב זעליגמאן בער]; בספר יבא הלוי בשלח; בספר פאת שדך [לרב שמואל דוד הכהן מונק] עמודים קסג – קסד; בספר רבבות אפרים [לרב אפרים גרינבלאט] ג, וב-ו, כג, ובספר מקדש מעט [לרב נתן געשטעטנער] עמודים פז – פח).

בדרך הוכחה זאת יהיה למוכיח צורך להסביר פסוקים רבים בתורה בעלי תבנית דומה לפני אתנה ולפני סלוק וביתר שאת כאשר התוכן מהווה סמיכות והטעם מפסיקם.

ננסה נימוק זה על המופע הראשון בתורה **(בראשית א,ד) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֲוִר כִּי-טוֹב ... שיש טעם טפחא תחת אֶת-הָאֲוִר** והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **כִּי-טוֹב** לא קאי על אֶת-הָאֲוִר אלא על וַיִּבְרָא אֱלֹהִים או וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֲוִר

וכן **(תהלים צג,ד) אֲדִיר בְּמַרוֹם יי**... שיש טעם טפחא תחת אֲדִיר והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **בְּמַרוֹם יי** לא קאי על אֲדִיר וזה סותר ממש את כל הדרשה כי אֲדִיר בדרשה הוא הקב"ה ונאמר בה יבא אֲדִיר - זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: **(תהלים צג,ד) אֲדִיר בְּמַרוֹם יי**, ויפרע לאדירים - אלו ישראל, אלא יש לומר שהכתוב אחר הטפחא מתאר / מאפיין את המקדים לטפחא אף כולל הטפחא.

כאן רואים כי טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהמונח סלוק ואם נלך באופן זה אז בשמות בשלח טו,י אדירים מאפיין את במים אבל הדרשה בגמרא רצתה בהפרדה ביניהם ואדירים מלמד על המצרים ולא על במים. אם כן יש תפקידים אחדים לטעם טפחא, ביניהם טעם מפסיק, טעם מתאפיין מהכתוב אחריו

בחלק הראשון של הפסוק **נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּפָסְמוֹ יָם** – מרכא טפחא מונח אתנה, טפחא מפסיקה ואז **כְּפָסְמוֹ יָם** מתייחס למצרים, והחלק השני הוא מקבילה **צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים**: ולכן מלת ב- **בְּמִים** בטפחא וההפסקה מאפשרת ללמוד בהקבלה לחלק הראשון כי **אֲדִירִים** מתייחס למצרים.

ועוד יש לומר כי **אֲדִירִים**: – סלוק, תפקיד מגביל להגביל את כסויו במים רק למצרים, ורק לזמן שיגרום להם לגסוס ולא להתאושש ולהיפלט לוף בעודן חיים כדי לראות את בני ישראל בריאים ושלמים ובי יראו אותם מתים וגם יכירו כל אד את המצרי ששיעבד אותם ולראות בגסיסתו.

[משנה ברורה אוח סי' נא סעיף ו' ס"ק יז]... יש להפסיק בין מים ובין אדירים שהאדירים קאי על מצרים.

- טט - מים - טפחא, אדירים - סלוק. לפי שקאי על מצרים אפשר שהסלוק כאן מרבה אפיון, עם, ואפיון זה מאפיין את מים
- להודיע מידה כנגד מידה. מצרים - אדירים דנו את ישראל במים כל הילוד היאורה תשליכוהו והם ה- אדירים נדונו ב-מים
- כאילו הקרא כתוב בקצור **צללו כעפרת** - פשטא זקא-קטן, על שתי ענינים כפשוטם, על שדנו את ישראל ואת עצמם כל הילוד היאורה תשליכוהו מידה כנגד מידה נדונו אדירים ב- מים הדנים והמבצעים הושלכו למים.